

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

”TABU. SCHH!”

En analys av diskursen kring menstruation
i sportmedia under 2016

**Julia Adolfsson
Johanna Agnar
Josefin Björnvik**

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Medie- och kommunikationsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2016
Handledare:	Malin Sveningsson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Medie- och kommunikationsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2016
Handledare:	Malin Sveningsson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	52
Antal ord:	19468
Nyckelord:	Tabu, mens, sport, mediediskurs, normativ femininitet

Syfte:	Syftet med studien är att undersöka hur diskursen kring menstruation såg ut under 2016. För att uppfylla syftet besvaras följande frågeställningar; (1) Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?, (2) I vilka sammanhang skrivs det om menstruation? och (3) På vilket sätt skildras menstruation i sportmedia?
Teori:	Genusteori, normativ femininitet, diskursteori
Metod:	För att uppfylla vårt syfte genomförs en tvåstegsanalys. Frågeställning 1 och 2 besvaras genom en kvantitativ analys och frågeställning 3 genom en kritisk diskursanalys (CDA).
Material:	Det empiriska materialet består av texter från svensk tryckt press. Materialet inhämtades från mediearkivet Retriever, och urvalet omfattar texter som publicerades mellan 1 januari 2016 och 14 november 2016, det datum då materialinsamlingen påbörjades.
Resultat:	Resultatet av den kvantitativa analysen redogör inledande för hur "mensdebatten" fick ett uppsving efter OS och i samband med Lotta Schelins TT-intervju. Fortsättningsvis illustrerar resultaten av vår kvalitativa analys hur stort tabu kring menstruation i sportsammanhang verkligen är. Detta framgår till exempel genom den rädsla som uttrycks genomgående i texterna; både rädslan att tala om menstruation, och rädslan att mens ska synas. Vidare identifierar vi även diverse argument och ordval som uttrycker hur ojämlika könsstrukturer ligger till grund för problemet med tabu kring menstruation.

Executive summary

In September 2016 the so called “menstrual debate” got a lot of attention in Swedish media due to statements from Chinese swimmer Fu Yuanhui and from Swedish football player Lotta Schelin who spoke up in conjunction with a PR campaign run by the sanitary product company Libresse. These statements were followed by a series of articles, in which Swedish newspaper Aftonbladet published the results of an extensive survey, examining how pregnancy, birth control and menstruation each affects female elite athletes. All of the above illustrated clearly how strong the taboo surrounding menstruation in sports really is.

The taboo of menstruation is based on historical preconceptions of it being seen as not normatively feminine. Media is continually reproducing this image of the ideal femininity, and this is also reflected in how society views menstruation. For a long time the norm, both in media and society, has been to completely ignore the existence of menstruation. This could be one reason why the statements mentioned above have received a lot of publicity. With this in mind, we felt it relevant to examine the discourse surrounding menstruation in sport media during 2016. To fulfil this aim, three questions were constructed:

1. How much is written on the subject of menstruation, in connection to sports?
2. In which contexts are menstruation written about?
3. How is menstruation portrayed in sports media?

The theoretical framework for this study is as follows; (1) gender theory, (2) normative femininity theory, (3) theories on media, sport and femininity, as well as (4) discourse theory. To complete this study we chose to do a two-step analysis. The first two questions were answered with the help of a quantitative method, and the last question was answered using a qualitative method: critical discourse analysis.

The results of the quantitative analysis showed an increase in the number of texts being produced and published after the Olympics and the statement made by Schelin in comparison to before this time period. The texts were categorized into three thematic contexts; (1) menstruation as a taboo in sports, (2) how menstruation affects athletes, and (3) research on and knowledge about menstruation in Swedish sports organizations. We discovered how most of the texts discussed menstruation in the context of taboo.

The results of the critical discourse analysis illustrated how strong the taboo surrounding menstruation in sports actually is. In the texts, this is made evident both by the fear people express of their menstruation being noticeable, and in their reluctance to speak about it.

By identifying different arguments and choice of words, we got a view of how underlying gender structures in society are constantly shaped and reshaped in media. An example of this is how some people in the analysed texts express how the taboo surrounding menstruation is a problem based on gender inequality.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Teori och tidigare forskning	4
2.1 Genus	4
2.1.1 Perspektiv på genus	4
2.1.2 Raewyn Connells genusdimensioner	5
2.2 Normativ femininitet	7
2.2.1 Den normativa kvinnan	7
2.2.2 Kropp och klasstillhörighet	8
2.2.3 Kvinnokroppen som tabu.....	10
2.3 Media, sport och femininitet.....	12
2.3.1 Sportutövande och femininitet.....	12
2.3.2 Kvinnor i sportmedia	13
2.4 Diskurs.....	15
3. Metod och tillvägagångssätt	16
3.1 Val av metod.....	16
3.1.1 Kvantitativ analys	16
3.1.2 Kritisk diskursanalys (CDA)	17
4. Resultat och analys	20
4.1 Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?.....	20
4.2 I vilka sammanhang skrivs det om menstruation?.....	21
4.3 På vilket sätt skildras menstruation i texterna?	22
4.3.1 Analysmoment 1-3	22
4.3.2 Analysmoment 4.....	38
5. Diskussion	43
5.1 Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?.....	43
5.2 I vilka sammanhang skrivs det om menstruation?.....	43
5.3 På vilket sätt skildras menstruation i texterna?	44
5.4 Reflektioner kring arbetet.....	46
6. Referenser	47
7. Analysmaterial.....	50

1. Introduktion

I september 2016 uttalade sig Lotta Schelin, i samband med en kampanj av Libresse, om hur tabubelagt det är att prata om menstruation i sportsammanhang, vilket ledde till en ett uppsving i debatten kring menstruation¹ i svensk media. Schelins uttalande har bland annat belyst hur ogärna sportmedia talar om menstruation. När det görs, är det ofta försiktigt och nästan ursäktande, vilket reflekteras även i hur kvinnor i sport talar om mens. Ett exempel är det uttalande tennisspelaren Heather Watson gjorde efter att hon slogs ut i första rundan i Australian Open: "I think it's just one of these things that I have, girl things," (Croft, 2015, 21 januari). Detta tyder på att Watson själv verkade uppleva menstruation som något pinsamt och obekvämt att prata om, då hon valde att inte uttryckligen beskriva att det handlade om mens. Å ena sidan bidrar detta till att reproducera att mens inte är något en gärna talar om, men å andra sidan "vågade" Watson i alla fall öppna dörren till något som inte varit, eller är, så självklart att prata om.

Drygt ett år senare, under de olympiska spelen i Rio de Janeiro 2016, uttalade sig simmaren Fu Yuanhui om att hon hade fått mens kvällen innan ett lopp. I sitt uttalande var Yuanhui öppen med att det var mens det handlade om och att det hade påverkat hennes insats. Uttalandet uppmärksammades i media och sågs som ett utmanande av föreställningar om normativa könsstrukturer (Jones, 2016, 17 augusti).

Det här, och kanske framför allt Lotta Schelins uttalande och den efterföljande diskussionen i svenska medier, kan trots allt tyda på att något är på väg att förändras. Kvinnor syns i media i större utsträckning idag än för till exempel 20 år sedan (Jarlbro, 2006), men skillnaderna mellan könen är alltjämt substantiella. Medias representation av kvinnor tenderar fortfarande att vara endimensionell och främja reproduktionen av underliggande maktstrukturer i form av normativa könsstereotyper, stigmat och tabun (Chrisler, 2013). Kvinnor är underrepresenterade i medierna; färre kvinnor än män framställs i media, och färre kvinnor än män arbetar i media. Det här återfinns i sportmedia där rapporteringen ofta är partisk vilket leder till att kvinnliga idrottare underrepresenteras, trivialiseras och objektifieras (Kissling, 1999).

Sport har traditionellt varit "männens värld", och länge var kvinnor helt utestängda från att delta, bland annat på grund av att man ansåg att kvinnans kropp inte var gjord för detta (Brookes, 2002). Allt eftersom har kvinnor fått ta större plats inom sportvärlden, men det finns fortfarande tecken på att mannens kropp är norm inom sportvärlden, och det görs nästan alltid en distinktion mellan "damidrott" och "herridrott". Detta innebär att det fortfarande finns en känsla av att kvinnor måste bevisa att de är lika bra, eller till och med bättre än männen (Tolvhed, 2015). Effekten av detta

¹ Den här debatten kommer fortsättningsvis hänvisas till som "mensdebatten"

blir bland annat att en inte gärna talar om sådant som tydliggör att en inte är man - som mens. På samma vis reflekteras, som nämnt ovan, detta osynliggörande även i sportmedia.

Forskning visar att rådande normer och sociokulturellt skapade föreställningar om vad som anses kvinnligt "rätt", leder till att kvinnor disciplinerar sig för att passa in i de standardiserade femininitetsideal som tabubelägger bland annat kroppsbehåring och menstruation (Deliovsky, 2008; Ambjörnsson, 2004; Kissling, 2012; Krane et al., 2004).

I studier kring kvinnors idrottsutövande beskrivs hur menstruation ofta talas om som något pinsamt, obekvämt och opraktiskt, som hämmar kvinnor både i fysisk prestation och mentalt, ofta relaterat till rädslan att bli "påkommen". Då normen för idrottare ofta är att ignorera menstruationens existens, skapar och reproducerar sportutövarna själva således en bild av en kontrollerat feminin kropp (Macdonald, 2007; Moreno-Black & Vallianatos, 2005; Held, 2013). Tystnaden kring menstruation är vad som anses kvinnligt "rätt", och att kommunicera om det kan därmed upplevas både obehagligt och utstickande.

Det finns mycket forskning som visar att medier, genom vad de väljer att förmedla, påverkar vad vi tycker är viktigt och intressant, och hur vi tolkar och tar ställning till diverse frågor eller händelser. På så sätt påverkar mediediskursen kring stigma som menstruation hur allmänheten förhåller sig till ämnet (Bruce, Hovden & Markula, 2010). Vidare finns det en väsentlig problematik med att representationen mellan kvinnor och män är ojämlig, och att medieinnehållet förmedlas ur ett manligt perspektiv. Den "allmänna opinionen" som förmedlas i media blir således den "manliga opinionen", och det som beskrivs som allmänhetens intresse är de facto männens intresse (Jarlbro, 2006).

Många studier påvisar sportmedias endimensionella representation av kvinnor och hur denna färgar av sig på omvärldens uppfattning om kvinnor även på andra arenor, exempelvis i vardags- och arbetslivet. Det finns en samhällslig problematik i att de ideal kring femininitet som reproduceras i media ofta blir ouppnåeliga genom motsägelsefulla krav - å ena sidan ska en som idrottare vara stark och muskulös, men å andra sidan ska en som kvinna vara vacker och skör (Krane et al., 2004). De kvinnliga atleter som utvecklar och uppvisar en atletisk muskulös kropp, blir förlöjligade och anses inte vara "riktiga" kvinnor (Speer, 2001). Denna konstanta påtryckning om disciplinering och anpassning skapar människor som aldrig känner sig tillräckliga (Krane et al., 2004).

Sammanfattningsvis blir alltså effekten av att media reproducerar vad som anses normativt feminint att kvinnor disciplinerar och anpassar sig själva och sina kroppar för att passa in i idealet. I sportsammanhang utgår denna anpassning efter de manliga ideal som sport, som en "manlig värld", återupprättat. En följd av detta är till exempel att media, som även det beskrivs som en manlig institution, inte rapporterar likvärdigt om "kvinnliga" kvalitéer och egenskaper. Då media besitter makt över vilka ämnen som hamnar på samhällets dagordning (Strömbäck, 2009), finns det en

väsentlig problematik i att media inte rapporterar om tabubelagda och stigmatiserade ämnen som till exempel menstruation, då bristen på rapportering kan hindra en normalisering av ämnet. Med avstamp i forskning om normativ femininitet och tabubelagda ämnen, samt forskning om sport och sportjournalistik som "männens värld", ämnar vi undersöka hur just menstruation förmedlas i sportmedia², och mer specifikt hur diskursen kring menstruation såg ut under 2016.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka hur diskursen kring menstruation såg ut under 2016, och våra frågeställningar är som följer:

1. Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?

Med den här frågeställningen ämnar vi undersöka hur många texter som publicerats på ämnet menstruation i sportmedia, ifall antalet texter på ämnet varierade under året, samt huruvida de olika texterna på något vis relaterar till varandra.

2. I vilka sammanhang skrivs det om menstruation?

Här identifierar vi i vilken tematisk kontext det skrivs om menstruation i sportmedia. Vi ämnar alltså kategorisera texterna efter i vilket sammanhang det skrivs om menstruation.

3. På vilket sätt skildras menstruation i sportmedia?

Vi ämnar här urskilja hur det talas om menstruation i texterna; vem som kommer till tals, vad som sägs, vilka ord som används och vilka associationer de ger. Vi ämnar också undersöka huruvida det i texterna går att urskilja återkommande uttryck för underliggande maktstrukturer.

² Med sportmedia avses här sportbilagor och sportsidor i tryckt svensk press

2. Teori och tidigare forskning

I det här kapitlet redogör vi för tidigare forskning med relevans för vår studie, samt det teoretiska ramverk vi utgår från. Vi inleder med en redogörelse av historiska perspektiv på, och olika dimensioner av, genus. Därefter skriver vi om normativ femininitet och kvinnokroppen som tabu, för att senare redogöra för teorier om media, sport och femininitet. Avslutningsvis redogör vi även för teori om diskurs.

2.1 Genus

I detta avsnitt presenterar vi olika perspektiv på genus, bland annat genom att redovisa för det essentialistiska och konstruktivistiska perspektivet. Efter detta beskriver vi Raewyn Connells problematisering av genus som social process, och hennes precisering av fyra genusdimensioner.

2.1.1 Perspektiv på genus

Det finns olika sätt att se på sambandet mellan kön och genus. Ett perspektiv är att skillnaderna mellan män och kvinnor är naturliga, medfödda och förutbestämda - det vill säga det *essentialistiska perspektivet*. Raewyn Connell (2009) beskriver hur detta perspektiv bär på föreställningar om att biologiska skillnader mellan könen återspeglas i hur män och kvinnor fungerar emotionellt, hur de agerar och hur de kommunicerar. Den här uppfattningen, där man anser att män och kvinnor besitter åtskilda egenskaper som avgörs av deras biologiska kön, har getts legitimitet sedan 1800-talet och har bland annat använts för att utestänga kvinnor från akademien genom att argumentera för deras svagare intellekt. Kvinnor antogs vara omvårdande, lättpåverkade, pratsamma, känslösa, intuitiva och sexuellt lojala, medan män antogs vara aggressiva, tystlåtna, rationella, analytiska och promiskuösa (Connell, 2009).

Forskare menade att människors biologiska kön bestämmer andra fundamentala skillnader mellan män och kvinnor; som skillnad i fysisk styrka och snabbhet, tekniska färdigheter, sexuell lust och vilka intressen en ägnar sig åt. Det fanns alltså en uppfattning om att dessa skillnader var naturliga och medfödda. Connell menar att den här hypotesen ofta kopplades till evolutionsteori och har använts av forskare för att försvara patriarkatet och förlöjliga feministiska tankar om könsroller. Trots att forskare återkommande försökt, och fortfarande försöker, påvisa skillnader mellan kvinnor och män menar dock Connell att inga studier resulterat i konkreta belegg för teorin, utan istället har man återkommande funnit *likheter* mellan män och kvinnor (Connell, 2009).

Connell menar att föreställningarna om denna uppdelning fortfarande finns kvar i västerländska samhällen, vilket ofta är till fördel för män. Exempelvis gynnas män av föreställningen om att kvinnor inte skulle besitta den aggressivitet eller rationalitet som krävs för en chefsposition (Connell, 2009).

Som svar på det essentialistiska perspektivet växte teorier fram om att genus snarare är något som konstrueras. Det här *konstruktivistiska perspektivet* kommer bland annat från Simone de Beauvoir, som hävdade att “Man föds inte till kvinna, man blir det”. En föds alltså inte med en “naturlig” köns-/genusidentitet, utan det är istället något som en utvecklar under sin livstid. Feministisk forskning på 1970-talet delade upp genusbegreppet i två *sfärer*: “kön”, som alltså är det biologiska könet, och “genus” som är det sociala, alltså könsrollerna. Sfärerna visade sig dock vara svåra att hålla isär, då exempelvis mäns våld mot kvinnor utförs mot kvinnokroppen snarare än mot en kvinnas “könsroll” (Connell, 2009).

Connell diskuterar i *Om Genus* hur de två sfärerna inte utesluter varandra, och menar att en “antingen-eller”- mentalitet inte är gångbar, utan att det finns en samverkan mellan det kroppsliga och det sociala (Connell, 2009). Våra kroppar påverkas av sociala processer som utbildning, livsmedelstillgång, sjukvård, arbete, urbanisering, och menar att alla dessa faktorer struktureras av genus. Genom kroppens sociala utveckling och sina behov är den med och skapar de sociala normerna (Connell, 2009).

Problematiken med de begränsningar uppdelningen av kön och genus presenterar har resulterat i ett försök att kombinera sfärerna, där grundtanken är att genuskillnader uppstår både ur biologiska skillnader och sociala normer. Som barn skolas människor in i sociala normer genom massmedier, vänner, föräldrar och skolan. Enligt dessa ska småflickor vara passiva, medgörliga och söta för att sedan börja leka med dockor och kläs i volanger, ha sminkväskor och vårda sitt utseende och vara artiga och snälla. När de blir äldre ska de lära sig laga mat och att göra sig attraktiva för pojkarna. Connell anser att det är problematiskt att utgå från att socialiseringen är passiv, då hon menar att både pojkar och flickor en aktiv del i sitt skapande av sin genusidentitet. Visst lär barn och ungdomar sig av ovan nämnda institutioner vilka egenskaper som är eftersträvansvärda, men sedan väljer de vilka av dessa normer de anammar och vilka de avvisar. Hon menar även att biologiska förändringar och processer som exempelvis puberteten, spelar in i konstruktionen av en människas genus. Dessutom, tillägger Connell, är normer kring genus komplexa och skiljer sig exempelvis mellan olika kulturer, etniciteter och religioner (Connell, 2009).

2.1.2 Raewyn Connells genusdimensioner

I *Om Genus* (2009) definierar Connell fyra dimensioner av genus; (1) maktrelationer, (2) produktion, (3) känslomässiga relationer och (4) symbolism, kultur och diskurs. Dessa hänger samman och

påverkar varandra. I dimensionerna innefattas det som anses vara normaliserande karaktäristik för kvinnor, alltså vad som anses kvinnligt "rätt". Bland annat handlar det om en kvinnlig underordning i relation till mannen, både i arbetslivet och i hemmet.

Den första dimensionen är *maktrelationer; direkta, diskursiva och koloniserade*. Det här är den dimension som i feministisk teori ofta kallas patriarkatet, och utgår ifrån mannen som en dominant könsroll. Detta påvisas både genom fysiskt våld mot kvinnor eller misshandel i hemmet, men även genom tankar om mannen som familjens överhuvud. Även medier bidrar till manlig dominans genom att exempelvis framställa kvinnor som passiva och korkade, och därmed underordnade männen. Vidare skriver Connell att maktrelationer mellan män och kvinnor utövas både på ett personligt plan och på makronivå; indirekt exempelvis genom diskriminerande lagar och regler, något som ofta tydliggörs exempelvis i rättegångar i våldtäktsfall. Även byråkratier kan vara förtryckande gentemot kvinnor i arbetslivet och i rekrytering, och även det faktum att de flesta militära organisationer styrs av män är något som bidrar till männens makt över kvinnor. Connell beskriver vidare Foucaults tankar om att makt även utövas diskursivt, genom att kategorisera människor och tala om dem på ett visst sätt, exempelvis hur man skall tänka och agera kring skönhet och mode påverkas av en människas genus.

Den andra dimensionen av genus är *produktion, konsumtion och genusstrukturerad ackumulation* och handlar om arbetsfördelning mellan män och kvinnor. Exempelvis så finns det - och har funnits historiskt - en uppdelning i vilka sysslor eller yrken som utförs av män respektive kvinnor. I arbetslivet finns det även i modern tid en uppdelning i vilka yrken som anses "kvinnliga" respektive "manliga". Den här uppdelningen är dock godtycklig, menar Connell, då exempelvis kontorsarbete som på 1900-talet utvecklades till ett "kvinnoyrke" under 1800-talet varit ett "mansyrke". I vår tid finns det fortfarande en tendens av att män söker sig till tekniska utbildningar och yrken, medan kvinnor fortfarande är mest aktiva inom omsorgsinriktade utbildningar och yrken. Likväl finns det fortfarande en viss grundläggande genusuppdelning mellan hushållsarbete och lönearbete. Arbetslivet och det ekonomiska ansvaret tillhör fortfarande männen, medan kvinnor i större utsträckning än män är ansvariga för hushållsarbetet, och att kvinnor är "hemmafruar" istället för att lönearbeta är fortfarande inte helt ovanligt.

Den tredje dimensionen, *känslomässiga relationer*, handlar bland annat om sexualitet. Sexualitet och attraktion bestäms visserligen inte av genus, men det finns hegemoniska föreställningar i samhället som förutsätter attraktion mellan män och kvinnor, trots att detta inte alltid är fallet. Homosexualitet och andra sexualiteter ses därför som avvikelser. Detta är dock inte universellt utan skiljer sig mellan kulturer och har även gjort historiskt. Det finns i modern tid västerländska ideal som säger att hushåll skall bygga på romantiska relationer, vilket också skiljer sig också mot andra kulturer där exempelvis arrangerade äktenskap kan vara vanligare. Det finns även en tradition i vårt samhälle

om att barnomsorg är “kvinnans uppgift”. Även på arbetsplatsen finns det genuskillnader i känslomässiga relationer, exempelvis är det vanligt framför allt i så kallade “kvinnoyrken” att arbetsuppgifterna kräver att en skapar känslomässiga relationer för att kunna utföra sitt jobb.

Den fjärde och sista av Connells dimensioner är *symbolism, kultur, diskurs*. Forskare har på senare år börjat studera kulturella och symboliska föreställningar om genus och hur genus konstrueras genom diskurs. Diskurs handlar om hur vi tolkar världen, om gemensamma föreställningar - normer - som uppkommer genom sociala processer, och samtidigt speglar de sociala processer de är ett resultat av. Normer kring kön och genus finns och återspeglas genom diskurs i samhällets olika sfärer. Det finns till exempel kulturella och sociala föreställningar om vad en man är och vad en kvinna är. Om någon säger att en person “kastar som en tjej”, förstår andra detta genom de attribut och egenskaper som tillskrivs en “tjej” i deras gemensamma sociala kontext. Det handlar alltså om “universella” attityder och värderingar. Symboliska genuskillnader syns även i kultur och i språket. Språkmässigt kan man utläsa värderingar på ordnivå, där exempelvis efterledet i ordet “brandman” visar att det är ett yrke som sammankopplas med män. Vidare återfinns denna typ av symbolik även i andra kulturella institutioner som klädsel, smink och populärkultur. I film kan det till exempel handla om att kvinnliga karaktärer är endimensionella, inte deltar i filmens diskurs eller inte är delaktiga i att föra historien framåt.

2.2 Normativ femininitet

De föreställningar som finns kring könsskillnader ligger även till grund för hur en förväntas vara som kvinna respektive man. Ovan nämns genussymbolik som en av Connells genussdimensioner, vilket innebär sociala förväntningar och värderingar kring vad som är feminint och vad som är maskulint. Det här avsnittet kommer att redogöra för hur den normativa kvinnan ser ut och uppför sig, för att sedan gå in på hur den normativa femininiteten begränsar en kvinna och hennes kropp genom tabun.

2.2.1 Den normativa kvinnan

Den normativa femininiteten ses som en definition av vad som är vackert och fungerar som en standard som till alla pris ska uppnås. Att ständigt arbeta för att uppnå denna standard som för många, om inte alla, är ouppnåelig skapar en stark önskan som i sin tur reglerar kvinnors beteende. Vidare blir effekten att det är omvärlden, och dess rådande normer, som avgör kvinnors värde. Att vara en normativ feminin kvinna är att ha åstadkommit något genom disciplin samt genom anpassning efter rådande normer (Deliovsky, 2008).

I dagens västerländska kultur är det svårt att undgå människors besatthet till sitt, och andras, utseende, som påverkar kvinnor i mycket större utsträckning än män. Varje dag reproduceras och

befästs det samtida estetiska idealet vilket spelar en central, och plågande, roll i kvinnors liv (Bordo, 2003). Det hegemoniska idealet är utformat efter homogeniserad västerländsk skönhetsestetik och beskriver hur den ideala kvinnan bör vara ljushyad, smal, vacker, storbystad och vältränad. Vidare bör hon vara heterosexuell och attraktiv för ljushyade heterosexuella män (Deliofsky, 2008).

I *The beauty myth* beskriver Naomi Wolf myten om att skönhet är något objektivt och universellt, som avgör om kvinnor är lämpliga att "väljas" av män. Wolf beskriver hur skönhet, som kapital, är det sista (och mest effektiva) trossystem som håller manlig hegemoni intakt. Wolf beskriver hur skönhetsmyten inte alls handlar om evolution, sex, kön eller estetik, utan relaterar mer till emotionell distans, politik, ekonomi och (sexuellt) förtryck. Den spridning av bilder som föreställer det nuvarande idealet betraktas allmänt som någon slags kollektiv sexuell fantasi, när det är lite som är sexuellt med det. Det handlar snarare om en politisk rädsla hos mansdominerade institutioner som hotas av kvinnors frihet. Skönhetsmyten handlar därmed inte om kvinnor - det handlar om vidmakthållande av patriarkatet (Wolf, 2002).

Kathy Deliofsky (2008) argumenterar för hur normativ femininitet inte fullt kan redogöras för utan att inkludera aspekter som rör ras och etnicitet, där vita kvinnors "vithet" och kvinnlighet vävts samman under så lång tid att de tillsammans utgör den hegemoniska diskursen av femininitet. Den homogeniserade representation av vit, heterosexuell, kvinnlig skönhet har blivit normaliserad och fungerar som en måttstock som kvinnor ständigt jämför sig med.

Deliofsky hävdar att många har en insikt i hur oåtkomliga de ideal som reproduceras i media många gånger är, men att det inte hindrar kvinnor att eftersträva dem. Idealen fungerar som något att inspireras av - och samtidigt något som framkallar en känsla av otillräcklighet. Kvinnor uppmuntras att prova en ny diet, träna, köpa nya kläder, köpa nytt smink och skönhetsoperera sig för att till slut kunna klassa sig som vackra, men ofta blir effekten istället självhat, fysisk besatthet och rädsla för att åldras. När kvinnor i media framställs som omodifierade, eller "riktiga", representerar de motsatsen till det kvinnliga idealet, och anses otillräckliga inom ramen för normativ femininitet. Valet hamnar då mellan att vara "riktig" och att försöka konformera till den normativa femininiteten (Deliofsky, 2008).

2.2.2 Kropp och klasstillhörighet

Som redogjort för ovan ska den normativa kvinnan vara vit, och hon ska utöver detta helst tillhöra vad som anses medelklass. Under 1700- och 1800-talen växte feminina ideal som att kvinnor skulle uppvisa "enkelhet, återhållsamhet, lugn och luxuös utsmyckning" fram. Samtidigt uppkom ideal kring utseende, och skönhet blev ett femininitetsideal. Detta grundades, enligt Skeggs (1997), främst i den vita medelklassen, och den här mycket passiva femininiteten blev den som ansågs vara den mest "respektabla". Femininitet blev en statussymbol, en egendom och ett bevis på framgång. En kvinna

kunde genom sin femininitet visa vilken klasstillhörighet hon hade, vilket gjorde att femininitet blev en symbol för makt gentemot kvinnor ur i andra samhällsklasser.

Medelklasskvinnorna ansågs vara fysiskt ömtåliga, medan kvinnorna i arbetarklassen var härdade och starka. Arbetarklasskvinnorna förknippades även med sexualitet, och deras arbeten tillät heller inte att de utvecklade någon femininitet på det sättet som medelklassen och överklassen kunde göra. De sågs därför som avvikande i förhållande till kvinnorna i de högre klasserna.

Arbetarklasskvinnorna och deras kroppar ansågs vara okontrollerbara och vulgära, och vissa forskare menar till och med att man förr i tiden ansåg att kvinnor i arbetarklassen inte hade disciplin över sina kroppsfunktioner i samband med hygien och reproduktion (Skeggs, 1997).

På ett liknande sätt tar Fanny Ambjörnsson (2004) i sin bok *I en klass för sig*, där hon följer tjejer ur två gymnasieklasser på olika program, upp vilka normer och föreställningar som existerar kring hur tjejer "bör" vara. I likhet med Skeggs diskussion kring klass och kapital ser Ambjörnsson skillnader mellan hur tjejerna i den ena klassen är mer avvikande från de normer som finns, både i förhållande till utseende och i förhållande till beteende. Dock menar Ambjörnsson att tjejerna som anses avvika från femininitetsidealet, inte nödvändigtvis strävar efter att uppnå det (Ambjörnsson, 2004).

Skeggs menar att ens identitet inte nödvändigtvis speglar vilken position en besitter i samhället, utan snarare är i ständig utveckling och förändras beroende på vilken institution en befinner sig i samt vilket "kapital" en erhåller. Skeggs använder sig här av kapital i sociologen Pierre Bourdieus mening, och menar alltså egenskaper och tillgångar som tillskrivs olika status och påverkar ens klasstillhörighet. Kapital är inte något som är konstant utan något som kontinuerligt utvecklas och som beskrivet tidigare även är utbytbar, vilket innebär att sociala positioner inte heller är konstanta (Skeggs, 1997). Femininitetsidealet blev något som arbetarklasskvinnorna kunde investera i för att öka sitt kapital. Att "se bra ut" räknades till det kulturella kapitalet, och detta var något man kunde påverka utan att inneha speciellt högt ekonomiskt kapital. Det är dock en fin balansgång mellan att ha investerat för mycket i sin egen femininitet och då riskera att avfärdas som ytlig, och att inte ha investerat tillräckligt och då dömas för att inte anstränga sig ordentligt.

Även om det nuförtiden finns ett ideal som säger att en kvinna skall vara självständig och intellektuell på ett annat sätt än som tidigare förväntats av henne, står fortfarande mycket av hennes uppförande i relation till mannens agerande. Exempelvis kan en kvinna vara utbildad och framgångsrik i arbetslivet, och genom detta döljs ofta kvarlevande maktstrukturer genom att hänvisa till "egna val", när det gäller exempelvis hushållssysslor eller barnomsorg (Skeggs, 1997).

En aspekt av den ideala kvinnan är att hon ska vara omvårdande och moderlig, vilket går hand i hand med rådande diskurser om vad som anses vara feminint. Exempelvis noterade Ambjörnsson (2004) i *I en klass för sig* att det fanns en förväntan av att tjejer skulle vara mer empatiska, omhändertagande och ansvarsfulla. De kvinnliga elevernas ansvarstagande natur påvisades bland

annat i grupparbeten i skolan, där de i större utsträckning än killarna var måna om att arbetet blev gjort.

På samma sätt som en kvinna ska anstränga sig för att vara vacker, men ändå se ut att vara *naturligt* vacker, bör hon anstränga sig för att vara omvårdande, men även det bör framstå som "naturligt". I koppling till Skeggs tidigare diskussioner om femininitet och kapital är en omvårdande personlighet något som kan förknippas med att anses vara respektabel, något som står så högt i kurs att det anses vara värt att vara under ständig granskning av omvärlden (Skeggs, 1997).

2.2.3 Kvinnokroppen som tabu

Femininitet är något komplext som växer fram över tid och som är under ständig bearbetning och förändring för att passa in i de rådande normer som finns i samhället. För att uppnå dessa normer och ideal förväntas kvinnor anamma en konstant disciplin för att passa in i den standard som tabubelägger t.ex. kroppsbehåring och menstruation (Kissling, 2012).

Fanny Ambjörnsson skriver att det finns en gemensam uppfattning om vad som är rätt och fel när det kommer till kvinnors (och mäns) utseende (Ambjörnsson, 2003). Ett exempel är uppfattningarna om vad som är acceptabelt när det gäller kroppsbehåring. Det finns tydliga gränser för vilken kroppsbehåring som är okej; hur mycket och var på kroppen den får finnas, beroende på om du är man eller kvinna. För kvinnor är normen att håret ska sitta på huvudet, och helst ingen annanstans. Avvikelse från normen, som exempelvis hår i armhålorna eller på benen, kan få negativa reaktioner och mötas med avsmak. De här reaktionerna återfinns både hos kvinnor och män.

Även Anneke Smelik och Karin Lesnik-Oberstein beskriver normen om att kvinnor inte ska ha kroppsbehåring och att det bygger på en uppfattning av att hår är äckligt och orent så länge det inte sitter på huvudet. I *A close shave: the taboo on female body hair* skriver Smelik att det finns sociala gränser som överskrids när kvinnor låter håret växa på resten av kroppen. Håret markerar gränsen mellan människa och djur, manligt och kvinnligt och mellan vuxen och barn (Smelik, 2015). Den avsmak, skam och censur som omger kroppslig behåring beskrivs vidare av Lesnik-Oberstein i *The last taboo: women, body hair and feminism*, bland annat genom en redogörelse för den industri som vuxit fram runt hårborttagning samt medias representation kring detta. Dessutom menar Lesnik-Oberstein att när kroppsbehåring väl diskuteras öppet anses det vara extremfeministiskt. Det finns en uppfattning att en extremfeminist är en person som hatar män, ser sig själv som ett "offer" för patriarkatet och antagligen är lesbisk. Många menade att det är "naturligt" att vilja vara attraktiv för män och att inte raka sig skulle vara att aktivt välja att *inte* anpassa sig till det normativa idealet. Det finns flera studier om kroppsvikt som ett feministiskt problem, men kroppsbehåring ges mindre utrymme. Detta delvis på grund av på grund av att överviktiga fortfarande ses som kvinnor om än oattraktiva, medan kvinnor med hår på kroppen anses maskulina (Lesnik-Oberstein, 2006).

Likväl som den ideala feminina kvinnan med hjälp av disciplin ska kontrollera sin vikt, hårväxt och kroppsform ska hon även kontrollera sin menstruation. I *Pills, Periods and Postfeminism* har Elizabeth A. Kissling analyserat en reklamfilm för p-piller som argumenterar för att den moderna kvinnan inte har något behov av att menstruera regelbundet, något som beskrivs som att vara utom kontroll över sin egen kropp. Förespråkare för att undertrycka (regelbunden) menstruation menar att regelbunden menstruation skulle vara onaturligt och ett tecken på att en inte "lyckats" med att bli gravid (Kissling, 2012).

Vidare menar Kissling att hur vi pratar om menstruation som ett fenomen är i direkt relation till hur vi ser på menstruation och vilken plats det får i samhället. Hon menar att kulturellt konstruerade institutioner, som exempelvis media, bidrar till att synen på menstruation utvecklas från något naturligt men obekvämt och besvärligt, till något som behandlas som ett tabu med tillhörande skam. I *Bleeding out loud* diskuteras detta i förhållande till hur det i västerländska samhällen finns tre områden för tabu kring menstruation. Dessa områden är *hemlighållande*, *aktivitet* och *kommunikation*. Det första området refererar till en syn på menstruation som bygger på att det är något som bör döljas och hållas privat. Genom att se till media och i synnerhet reklam blir detta extra tydligt då det sällan visas blod eller ens mensskyddet i sig. Det andra området syftar på de synsätt kring aktivitet under menstruation och hur det finns föreställningar om hur unga kvinnor inte bör ha en hög aktivitetsnivå under sin menstruation. Slutligen är tabut kring kommunikation, som också är det mest etablerade. Menstruation ses ofta som ett ämne som en inte bör tala om och som ständigt bör vara dolt, vilket blir själva grunden till tabut (Kissling, 1996). Därför finns en rädsla för att "bli påkommen" med att menstruera samt en rädsla för att tala om det (Macdonald, 2007). Trots att ämnet är så pass tabubelagt och ofta hemlighålls förväntas ändå kvinnor ha kunskap kring hur de ska hantera sin menstruation (Kissling, 1996).

Kommunikationstabu syns även under skoltiden då väldigt lite tid ägnas åt ämnet menstruation. Joan C. Chrisler skriver i *Teaching Taboo Topics: Menstruation, Menopause, and the Psychology of Women* att lärare tycker det är obekvämt att diskutera ämnet i klassrummet då många elever i sin tur upplever situationen som pinsam och obekväm. Dessutom menar Chrisler att det finns en uppfattning att utbildning, eller diskussioner, kring menstruation inte behövs då det ofta förekommer i populärkultur vilket minskat stigmat kring menstruation, och många anser att ämnet normaliserats i och med dess ständiga närvaro i reklamvärlden. Dock finns det även de som påstår att ovanstående uppfattning inte stämmer och påvisar att mycket av det utrymme som ges till menstruation i medier är negativ. Exempelvis används menstruation och PMS ofta som humoristiska inslag för att driva med kvinnor, vilket bidrar till att reproducera stereotyper om kvinnor som instabila, svaga och känsliga (Chrisler, 2013).

2.3 Media, sport och femininitet

Det här avsnittet inleds med en diskussion kring föreställningar om, och motsättningar för, kvinnliga idrottare. Vidare går vi in på hur dessa reflekteras och reproduceras i sportmedia.

2.3.1 Sportutövande och femininitet

I *På damsidan* skriver Helena Tolvhed att tävlingsidrott nästan alltid är indelad efter kön och därmed hjälper till att reproducera föreställningar om (fysiska) skillnader mellan män och kvinnor och vad som är manligt respektive kvinnligt. Detta bidrar till att vidmakthålla könshierarkin i vårt samhälle, samtidigt som det även gör det viktigt för idrottarna att tydligt passa in i en av kategorierna (Tolvhed, 2015).

Indelningen förutsätter en koppling mellan kön och genus enligt en binär köns kategorisering, och tester och undersökningar har ofta utförts för att säkerställa att kvinnliga idrottare faktiskt tillhör det kön de utger sig för att tillhöra. Tolvhed menar att detta ger ett budskap om att kvinnor som är riktigt duktiga på sin idrott “måste vara män”, att de har fuskat eller dopat sig. De anses inte vara “riktiga kvinnor” då det inte ligger i kvinnans “natur” att vara stark, snabb och annat som förknippas med sport.

Vidare redogör Tolvhed även för att de sporter som traditionellt klassats som lämpliga för kvinnor i större utsträckning är individuella sporter som tennis och gymnastik, där tonvikten ligger på “graciösa och flytande” kroppsrörelser. Sporter med mer kroppskontakt med andra atleter och sporter som betonar styrka och kraft klassades *inte* som lämpliga för kvinnor (Creedon, 1994).

När kvinnor genom att utöva sport bygger muskler och ökar sin fysiska styrka utmanar de föreställningar kring att den här typen av fysisk aktivitet endast kan utföras av män. Den muskulatur som idrottskvinnorna utvecklar genom sitt sportutövande är även ofta sådan som traditionellt anses vara motsatsen till feminina. Samtidigt utvecklar och framförallt synliggör idrottsutövande ofta egenskaper hos kvinnor som traditionellt förknippats med manlighet - exempelvis konkurrensinriktning och aggressivitet. På så sätt fungerar kvinnans sportutövande som utmanande gentemot normativa föreställningar om femininitet.

Det finns dock en pågående debatt om huruvida utvecklingen av “den vältränade kvinnan” som ett skönhetsideal är positiv ur feministisk synpunkt eller ej. De som är positivt inställda menar att utvecklingen går emot traditionen och utmanar stereotypen om kvinnan som passiv, men detta kritiserar av vissa feministiska teoretiker som menar att utvecklingen både ger en falsk uppfattning av jämställdhet och att det endast är positivt för de kvinnor som faktiskt har förutsättningar att uppnå detta skönhetsideal (Tolvhed, 2015).

2.3.2 Kvinnor i sportmedia

Det är i större utsträckning män som har företräde till att definiera vad och hur samhällsfrågor ska gestaltas i nyhetsmedia. I förlängningen kan det även resoneras kring de värderingar och normer som därmed reproduceras och bidrar till en sned maktbalans i demokratin. I sportjournalistik är underrepresentationen än mer tydlig, och beskrivs ofta som "männens värld" (Jarlbros, 2006).

Att kvinnor är underrepresenterade i sportmedia finns det många statistiska undersökningar och studier som bekräftar. Exempelvis har Gunilla Jarlbros gjort en studie på hur mycket utrymme kvinnliga idrottare ges på sportsidorna hos Expressen och Aftonbladet. Resultatet var att 84% av bilderna var på manliga idrottare medan endast 10% föreställde kvinnliga idrottare (Jarlbros, 2006).

Men det är inte enbart sett till procentuell representation som män ges fördel, utan även i de värderingar och beteendenormer som främjas, och i förlängningen normaliseras. David Whitson problematiserar hur sport, och rapporteringen om sport, bidrar till reproduktionen av manlig hegemoni i samhället. Han menar att sporten är, i det avseendet, en manlig institution. I grunden handlar det om en samhällelig struktur som beskriver det privilegium och den makt som tillskrivs mannen i relation till den nackdel och underordning som tillskrivs kvinnan - något som systematiskt och kontinuerligt reproducerar och förstärker sig självt. Sport kan också klassas som en institution som konstruerar manlig solidaritet och uppmuntrar män att identifiera sig med det som klassas som "manligt", och på så sätt normaliserar manlig överlägsenhet (Whitson, 1990).

Rod Brookes (2002) beskriver hur exklusion av kvinnor i sport tidigare varit institutionaliserat; kvinnor uteslöts från att delta i sportevenemang då det ansågs att de inte fysiskt skulle klara av det. Detta förändrades dock över tid, men i början gällde förändringen främst att kvinnor fick delta i sporter som ansågs mindre fysiskt ansträngande. Detta har dock också förändrats på senare tid, och nu är jämlikhet något som sportorganisationer oftast värderar högt och arbetar för att främja. Dock händer det fortfarande att det visar sig att dessa värderingar endast är teoretiska, och att en del organisationer fortfarande utövar diskriminativa praktiker.

Som nämnt ovan är media i högsta grad delaktig i den diskriminering som fortfarande finns kvar gentemot kvinnor i sporten. Kvinnor syns i mindre utsträckning på sportsidorna, något som kan påverka deras situation på två sätt. Det ena är ekonomiskt, där synlighet i media har stort inflytande. Det handlar bland annat om att synlighet i media kan generera sponsorer, och om att sälja rättigheter till ett event eller en intervju. Dessa faktorer påverkar både på ett individuellt plan och på organisations- eller idrottsnivå. Den andra handlar om representation: både i antal och innehåll. En aspekt av detta är att "idoler" och förebilder ofta är något som uppmuntrar barn och ungdomar till att utöva idrott - och genom en bristande representation av kvinnor i sporten är detta därför något som saknas för flickor som vill ha en kvinnlig idrottare att se upp till. Den representation som finns bidrar också till att reproducera uppfattningen om att kvinnligt deltagande i idrottssammanhang är ovanligt

och lite udda (Brookes, 2002). För att gå djupare på detta går det ofta att, i sportmedia, urskilja en betydande skillnad i hur kvinnliga och manliga atleter framställs. I rapporteringen om kvinnliga atleter väger ofta "kvinnligheten" eller deras "femininitet" tyngre än själva idrottsprestationen.

Underrepresentationen är alltså inte bara kvantitativ, utan reflekteras även i en skillnad i *hur* kvinnor och män framställs (Jarlbro, 2006).

Brookes (2002) redogör för hur kvinnliga idrottare ofta representeras i media; (1) *sexualisering* - när idrottarna anses vara heterosexuellt attraktiva hamnar deras kroppar ofta i fokus, (2) *infantilisering* - kvinnliga idrottare kallas för "flickor" eller refereras till med förnamn istället för efternamn som är normen för när man talar om manliga idrottare, (3) *trivialisering* - kvinnliga idrottares prestation och resultat hamnar ofta i skymundan, och (4) "*familiarizing*" - att media lägger fokus på idrottarens privatliv.

Tolvhed är inne på samma spår när hon beskriver hur idrottskvinnor i media ofta gestaltas som skönhetsdrottningar. Snarare än att betona deras styrka porträtterar media ofta idrottande kvinnor som passiva, och ofta framställs idrotten som en hobby istället för deras jobb. Det finns också en tradition av att, som nämnt ovan, sexualisera idrottskvinnor, och att gestalta dem som sexuellt attraktiva för män. Idag har "den vältränade kvinnan" blivit ett västerländskt skönhetsideal, men det är skillnad på hur män och kvinnor "ska se ut" som vältränade. Där mäns muskler helst ska vara stora och "bulliga" ska kvinnor snarare vara slanka och "fasta" (Tolvhed, 2015). Styrka och bestämdhet ses fortfarande främst som manliga egenskaper, och om en kvinna besitter dessa anses det representera en oacceptabel eller abnormal sida av vad som är feminint (Creedon, 1994).

Mediebevakning/-representation av kvinnliga idrottare ökade mycket under 90-talet och har blivit allt vanligare, men var och är fortfarande stereotypiserande. Exempelvis gjordes en "såpopera" kring tennis, med målet att nå kvinnliga tittare. Här presenterades uppfattningar om femininitet inom sporten genom att spelarna uttalade sig om varandras utseende och sportprestation. Exempelvis menade någon att hon "trodde att hon spelade mot en man", då motspelarens utseende avvek från vad som anses normativt feminint. Detta var citat som kom att förstoras upp av medierna och gjorde det "okej" att reproducera denna stereotyp då det var kvinnor själva som uttalat sig. Den här stereotypen syntes även i andra medier: exempelvis målade the Guardian upp en bild av Serena och Venus Williams som rugbyspelare och spred vidare rykten om att en annan spelare inte kom in genom omklädningsrumsdörren på grund av sina breda axlar. Detta förstärktes av att kvinnor anklagades för att ha skaffat sig sina muskler på ett onaturligt vis och alltså inte en del i den "naturliga femininiteten". Mer "traditionellt feminina" spelare som Anna Kournikova ansågs bekräfta detta, då hon genererade stora summor sponsorpengar genom vad som kom att ses som det "glamorösa idealet", och många menade att den här framgången inte kunde nås av spelare som avvek från detta ideal, med till exempel för "bulliga" muskler (Brookes, 2002).

Således är det kanske föga förvånande att kvinnor är marginaliserade av systemet. Media fungerar ofta som ett verktyg att befästa det patriarkala förtrycket av kvinnor och deras kroppar genom ett institutionaliserat, socialt konstruerat system om könsroller och värderingar (Creedon, 1994).

2.4 Diskurs

Diskursbegreppet har ingen entydig definition, utan beroende på vilka teoretiska utgångspunkter en ser till, används begreppet på olika sätt. Nedan redovisas perspektiv från två viktiga företrädare inom fältet: Norman Fairclough och Teun van Dijk.

Norman Fairclough definierar diskurs på två olika sätt; (1) hur val av ord och typ av samtal verkar konstituerande för en organisation, sfär och/eller samhälle och (2) som ett bestämt sätt att uttrycka sig beroende på vilka åsikter, värderingar och/eller perspektiv en har, eller som återfinns i den sfär som diskursen äger rum i. Han menar att diskurser är en del i att skapa och förstå sociala strukturer och bidrar till att konstruera identiteter, relationer, spridning av kunskap, värderingar och ideologier (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000).

Till skillnad från Fairclough, som argumenterar för att makt i vissa fall kan vara produktivt och föra en diskurs framåt, menar Teun van Dijk att makt snarare kan ses som missbruk och förtryck vilket hämmar diskursen. Vidare beskriver van Dijk hur diskurs kan användas för att ge en bild eller representation av hur samhället ser ut och hur det är en ständig strävan för institutioner i samhället att implementera sin diskurs. Denna strävan grundas i att när två diskurser möts blir det en fråga om vilken som är den dominerade och vilken kunskap som förmedlas eller reproduceras i just den sfären (Berglez, 2010).

Vidare lyfter van Dijk hur kritisk granskning av medietexter kan belysa stereotypa uppfattningar, underliggande maktstrukturer och ideologier och därmed ge en bild av rådande samhällsstrukturer. En mediediskurs samspelar med - eller motverkar - ideologier och övergripande samhällsstrukturer, samt vilka värderingar och normer som kan ligga till grund för dessa, synliga som dolda (Berglez, 2010).

3. Metod och tillvägagångssätt

I detta avsnitt redogör vi för vilken metod vi valt att använda, samt anledningen till att vi valde just den metoden för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Vidare beskriver vi vilket material vi kommer använda oss av och hur urvalet genomfördes. Slutligen presenterar vi hur vi gick tillväga, alltså hur vi praktiskt applicerade metoden, för att analysera vårt material.

3.1 Val av metod

För att uppfylla vårt syfte och besvara våra frågeställningar valde vi att göra en tvåstegsanalys. Hur mycket som skrivs om menstruation i sportmedia (frågeställning 1) och i vilka sammanhang det skrivs om menstruation (frågeställning 2) kommer att besvaras med hjälp av en kvantitativ analys. Valet föll på detta då de två första frågeställningarna handlar om mängder och övergripande sammanhang. Vi ville kunna sätta texterna i ett större samband och se hur de relaterar till varandra.

För att kunna besvara hur menstruation skildras i texterna (frågeställning 3) valdes en kvalitativ innehållsanalys. Då menstruation som nämnt i tidigare kapitel ofta är tabubelagt, vilket kan vara uttryck för normativa könsstrukturer, valdes kritisk diskursanalys som med fördel kan användas för att få en bild av rådande samhällsstrukturer.

3.1.1 Kvantitativ analys

Steg ett av vår studie var att kvantitativt behandla texterna. Detta gjordes genom en insamling av alla texter som publicerats under 2016³, med sökorden; “menstruation”, “mens”, “sport”, “idrott” och “OS”, i olika kombinationer. Sista sökordet, “OS”, inkluderades då menstruation uppmärksammades i och med uttalanden under OS och av OS-deltagare.

Insamlingen skedde genom mediearkivet⁴. Vårt urval av källor begränsades till *svensk tryckt press*, och ytterligare till att endast inkludera nyhetsmedier i form av storstadspress, prioriterad landsortspress, landsortspress och stadsdelspress. Vi valde alltså att bortse från press som inte är nyhetsbaserad, till exempel Kamratposten och Veckorevyn.

Vi bedömde texter i nyhetsmedier, inklusive artiklar, krönikor och debattartiklar som aktuella för vår studie när texten *handlar* om menstruation i sport, inte enbart hänvisar till det eller kort nämner det i samband med andra ämnen. Vidare begränsades urvalet genom att ta bort de texter som inte behandlar menstruation i sportsammanhang på ett tillräckligt utförligt sätt.

³ Urvalsperioden är 1 januari 2016 till 14 november 2016, då materialinsamlingen påbörjades 14 november. Alltså täcker vi i denna studie inte hela året 2016.

⁴ Med ”mediearkivet” avses Retriever Sverige (www.retriever.se), ett digitalt mediearkiv.

Vi var intresserade av *när* texterna publicerades, då vi ämnade undersöka hur mycket det skrivits om menstruation under 2016 (frågeställning 1). Vi undersökte även huruvida texterna var nyhetsartiklar eller krönikor och ifall det fanns ett samband mellan dem, det vill säga om de hänvisade tillbaka till varandra och/eller tillhörde en artikelserie. Vidare tittade vi efter texternas tematiska kontexter, det vill säga i vilka sammanhang det skrivs om menstruation (frågeställning 2). Vi valde sedan ett av dessa teman att analysera för att besvara frågeställning 3 (se 3.1.2).

3.1.2 Kritisk diskursanalys (CDA)

Utifrån de sammanhang vi identifierade i den kvantitativa analysen valde vi att göra en kritisk diskursanalys (CDA) på de texter där *tabu* är den primära tematiska kontexten. Sammanlagt analyserades 15 texter, av vilka sju är krönikor. Under *tabu* ingick även de 15 texter som är hämtade från TT:s originalintervju med Lotta Schelin, varifrån vi enbart analyserat *en* text (den som avvek minst från originalet).

Anledningen till att vi gjorde detta urval är att vi anser att det är *tabu* som varit grunden för den “mensdebatt” vi redogjort för i introduktionen. Dessutom är *tabu* *primärt fokus* i flesta texter, medan de andra kontexterna snarare är sekundära. Vidare såg vi redan under den kvantitativa analysen att det var med *tabu* som fokus som större delen av *debatten* som sådan fördes, exempelvis genom krönikor och genom att låta olika aktörer uttala sig om just menstruation som *tabu*.

Till sist anser vi att det är en analys av dessa texter som kan bidra med mest samhällsrelevans, då det finns en angelägenhet för samhället i stort, inte bara idrottsvärlden, att bryta menstabus.

När det gäller själva genomförandet av analysen valde vi att utgå från det analyschema Peter Berglez (2010) redogör för i *Metoder i Kommunikationsvetenskap*. Berglez inleder med att redovisa följande moment, vilka schemat består av; (1) en översiktlig redogörelse för textens huvudsakliga innehåll, samt kartläggning av eventuella bilder och faktarutor, (2) analys av textens tematiska och schematiska strukturer (makro), (3) analys av texten på detaljnivå (mikro), (4) analys av textens sociokulturella kontext.

Inledande handlar det alltså att fråga sig vad artikeln handlar om för att försöka få grepp om dess huvudsakliga innehåll. Detta steg är grundläggande för resterande analysmoment (Berglez 2010).

För moment två utgår Berglez från van Dijk (1988) kritiska diskursanalys som berör både makro- och mikrostrukturella nivåer. I makroanalysen undersöks textens övergripande egenskaper, genom analyser av de *tematiska och schematiska strukturerna*. Med andra ord handlar det om att undersöka textens hierarkiska relation (vad är viktigt och vad är mindre relevant) och vilka berättarkonventioner som är dominerande inom nyhetsdiskursen. På mikronivå, i moment tre, studeras

uppbyggnaden av textens huvudsakliga mening, något som van Dijk beskriver i termer av *global och lokal koherens*. Hur textens globala koherens, dess huvudsakliga mening, är förverkligad analyseras genom att studera relationen mellan de mindre textpartierna, vilka utgör den lokala koherensen. I detta moment studeras även *hur* meningarna är uppbyggda och textens lexikala stil, alltså en närmare analys av ordvalen, som kan rymma sociokulturella och ideologiska element (Berglez, 2010).

van Dijk redogör även för nyhetsproducentens och nyhetskonsumentens sociokulturella relation genom att understryka hur diskursen *ges* koherens genom att nyhetskonsumenten själv "fyller i" de textluckor som producenten efterlämnat sig. Att nyheter fungerar - att koherensluckorna fylls i på "rätt" sätt - beror alltså på de sociokognitiva och sociokulturella processer som avgör vad konsumenten är införstådd med redan innan. I moment fyra förs alltså ett resonemang kring nyhetsdiskursens relation till dess sociokulturella kontext, och vilka ideologiska processer som den ger uttryck för - genom att motverka eller främja särskilda ideologier.

Genom att granska våra valda nyhetstexter utifrån dessa fyra moment ämnar vi med studiens resultat kunna klarlägga vilka sociokulturella strukturer som nyhetstexterna är konstruerade av. Utifrån detta resultat kan vi sedan föra en diskussion kring hur (och huruvida) nyhetstexterna reproducerar och upprätthåller normaliserade uppfattningar (Berglez, 2010).

Med avstamp i det analyschema vi redogjorde för ovan (Berglez 2010), har vi utformat nedanstående schema med vilket vi ämnar besvara frågeställning 3:

1. *En översiktlig beskrivning av textens huvudsakliga innehåll.*
2. *En analys av textens tematiska och schematiska strukturer (makroanalys):* Genom att analysera artikelns tematiska struktur kartlägger vi textens hierarki; alltså vilka teman som anses primära respektive sekundära i texten. Genom att analysera artikelns schematiska struktur beskriver vi bland annat vilka aktörer som kommit till tals i texten och vilka perspektiv som framträder och dominerar. Vi identifierar vilka resonemang som förs av textförfattaren och andra aktörer i texten, samt vilka slutsatser kring menstruation/mensdebatten som dras av hen. Vi tittar även på hur textens aktörer kommenteras och beskrivs av textförfattaren.
3. *En analys av texten på detaljnivå (mikroanalys):* Här utreds hur ämnet framställs i relation till språkbehandling. Här ser vi även till eventuella ordval och de associationer de ger, både i förhållande till menstruation i sig och i förhållande till aktörer i texten samt debatten i sig.
4. *En analys av textens återkommande teman i relation till den sociokulturella kontexten.*

Här vill vi tillägga att rubrikerna för respektive text behandlas som en *del av* texten och redogörs inte för mer ingående. Inte heller bilder eller faktarutor analyseras, då vi i det kvantitativa analysmomentet kom fram till att de inte skulle kunna bidra med någon större relevans.

Moment 1-3 redovisas i avsnitt 4.3.1 “Analysmoment 1-3”, och moment 4 av analysen görs i ett eget avsnitt, 4.3.2 “Analysmoment 4”.

Metoddiskussion

I resonemanget kring vilken metod som var lämpligast för vårt syfte diskuterades följande; kvantitativ innehållsanalys, etnografisk innehållsanalys (ECA), kritisk diskursanalys, retorisk analys och semiotisk bildanalys. Med ECA-metoden hade vi kunnat analysera *fler* artiklar, men den kritiska diskursanalysen tillåter oss att gå mer på djupet och koppla innehållet till dess sociokulturella kontext, vilket är nödvändigt för att besvara våra frågeställningar. Av den anledningen valdes även retorisk analys bort.

Med hänvisning till studiens tillförlitlighet vill vi notera att vi som författare alla identifierar oss som kvinnor och har personliga erfarenheter av menstruation. Vidare har vi gjort denna studie med grundläggande förståelse för genusteori och jämställdhetsfrågor, något som kan ha haft effekt på vad vi läser mellan raderna vilket i sin tur kan påverka studiens tillförlitlighet. Tilläggas bör dock att vi gjort alla analyser ihop och med god förankring till teori och litteratur, vilket vi menar stärker tillförlitligheten. Vidare anser vi att vi med våra analysmetoder kunnat svara på frågeställningarna på ett tillfredsställande sätt, vilket höjer studiens giltighet.

4. Resultat och analys

I det här kapitlet besvaras studiens frågeställningar genom att redovisa resultat och analys av de kvantitativa och kvalitativa momenten. Vi kommer först att redovisa resultaten av den kvantitativa delen i två olika avsnitt, där vi börjar med frågeställning 1 för att sedan gå vidare med frågeställning 2. I ett tredje avsnitt följer sedan den kvalitativa delen där vi besvarar den tredje och sista frågeställningen.

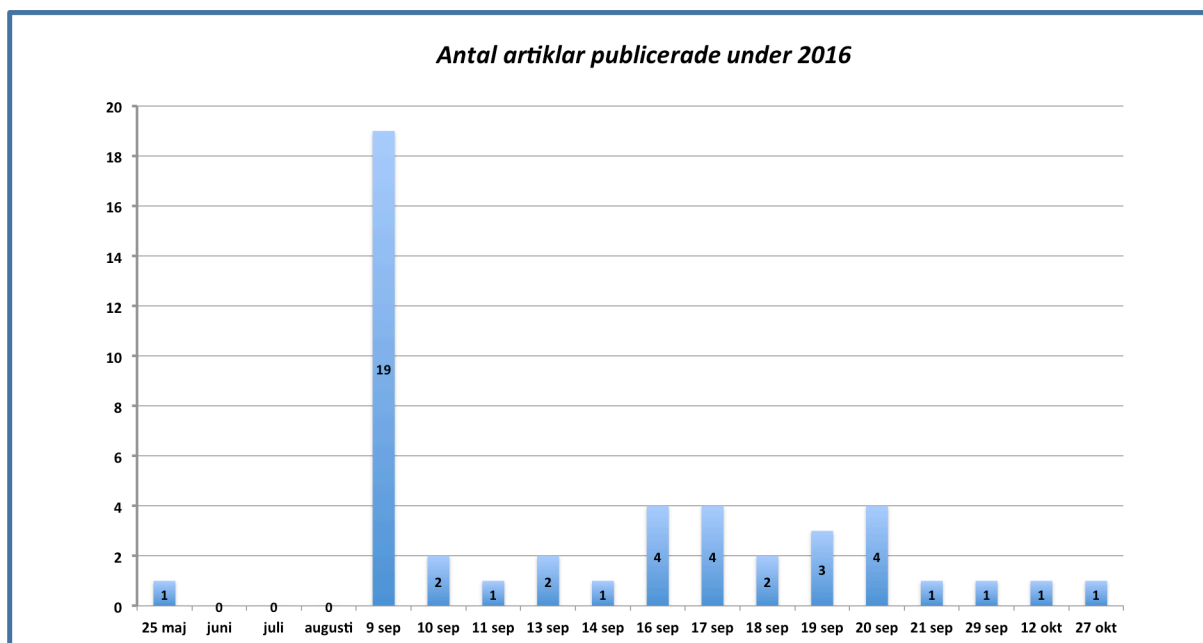
4.1 Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?

Vår initiala sökning gav oss 231 träffar, varpå vi sållade bort de texter som inte primärt handlar om mens i förhållande till sport, utan exempelvis endast kort nämner det i samband med andra ämnen. Vi sorterade även bort de texter som förekom i flera av de olika sökningarna. Då återstod 47 texter, som alla publicerades mellan 25 maj och 27 oktober, varav 44 stycken i september (se figur 1). Av dessa är 15 stycken från samma TT-intervju med Lotta Schelin som publicerats i olika tidningar runt om i landet mellan 9-10 september 2016. Samma dag publicerade två av dessa tidningar även en artikel med citat av en forskare som välkomnar Schelins uttalande, också den skriven av TT. Den artikeln publicerades även i fyra andra tidningar, dock fristående. Vi kunde alltså se tydligt att det var här som debatten på riktigt fick sitt uppsving, och att det var under den här perioden som flest artiklar publicerades på ämnet. Vi kunde sedan se att många påföljande texter tog upp och diskuterade just dessa artiklar och uttalandena som gjorts i dem.

Schelins uttalande publicerades 9-10 september och har sedan omnämnts i tio texter efter det. Vissa av dessa är en kortare hänvisning för att visa på aktualitet, men andra är krönikor som direkt svarar på eller kommenterar Schelins uttalande. Liknande har gjorts med Klara Svenssons krönika från 25 maj, som tagits upp i två stycken texter: en krönika och en nyhetsartikel. 14 artiklar i vår undersökning tillhör en artikelserie med hashtaggen #mensendå. Detta är Sportbladets (Aftonbladet) granskning om menstruation, preventivmedel och graviditet och alla artiklar vi fann är skrivna av Petra Thorén, Simon Bank och Stefan Holm och publicerades 13-21 september 2016. Granskningen nämns även i andra publikationer: Elin Olofsson nämner den i sin krönika för Östersunds-Posten och Connie Nilsson nämner den i sin krönika för Sydöstran.

En annan återkommande artikel är en som handlar om forskning gjord på Umeå Universitet som visar på att man kan maximera sin träning genom att anpassa den efter sin menscykel. Det här skrevs första gången om i Umeå Tidning den 14 september, och fångades sedan upp av TT och publicerades av tre andra tidningar 20 september och ännu en den 27 oktober.

Figur 1. Antal artiklar publicerade under 2016.

4.2 I vilka sammanhang skrivs det om menstruation?

Vi kategoriserade de 47 texterna efter tre framträdande tematiska kontexter i vilka det skrivs om menstruation; (1) *Menstruation som tabu i sportsammanhang*, (2) *menstruation och påverkan på idrottsprestation* samt (3) *forskning och kunskap om menstruation inom svensk idrottsorganisation*.

Texterna (29 stycken) i den första kategorin handlar om att det finns ett tabu kring att tala om mens i sportsammanhang samt vilka konsekvenser detta tabu har och får. Här ingår även artiklar som handlar mer grundläggande om genus i sport. Texterna (sex stycken) i den andra kategorin handlar om menstruation och dess påverkan på idrottsprestation och träningseffekt. Texterna som ingår under det här temat handlar främst om ny forskning som gjorts på ämnet, men även om hur idrottare själva upplever att deras menstruation påverkar dem i sitt idrottande. Texterna (tolv stycken) i den tredje kategorin handlar om hur svenska idrottsorganisationer tar hänsyn till menstruation och vilken kunskap som finns respektive saknas. Dessa texter tar upp idrottares egna erfarenheter, och även forskares/experters förslag kring hur man kan förbättra medvetenheten inom svensk idrott.

4.3 På vilket sätt skildras menstruation i texterna?

I det här avsnittet redovisas den kritiska diskursanalysen av texterna med menstruation som tabu i sportsammanhang som tematisk kontext. Från den kvantitativa analysen innefattade denna kontext 29 texter, varav 15 stycken var olika versioner av TT:s originalintervju med Lotta Schelin. Av dessa har vi endast valt att analysera en, samt de övriga 14 texterna. I ett första steg redogör vi för moment 1-3 i det analyschema vi redogjorde för i kapitel 3.1.2. Här presenteras först analyserna av texterna var för sig, för att sedan sammanfattas. I nästa steg redogör vi för moment 4, det vill säga knyter identifierade teman till den sociokulturella kontext som texterna är en del av.

4.3.1 Analysmoment 1-3

Texterna är nedan placerade i den ordning de publicerades, detta för att kontexten enklare ska kunna förstås. Många av de senare texterna hänvisar till - eller är svar på - tidigare publicerade texter. Nästan samtliga nämner TT:s intervju med Lotta Schelin.

Flera texter (åtta stycken) är publicerade i samband med Aftonbladets (Sportbladets) granskning⁵ om graviditet, preventivmedel och menstruation och med hashtaggen #mensendå.

Text 1: “Därför måste vi bryta menstabun inom idrotten”

Texten är en krönika skriven av proffsboxaren Klara Svensson och publicerad i Metro Skåne den 25 maj 2016. Texten inleds med att författaren beskriver att hon personligen gärna och ofta talar om mens. Svensson menar att ämnet uppmärksammas en del på olika arenor i samhället, men i mycket mindre utsträckning i idrottsvärlden. Sedan går hon vidare med att diskutera menstruationens påverkan på kropp och idrottsprestation. Här berättar författaren även om sina egna erfarenheter av järnbrist. Texten avslutas med att författaren uppmuntrar kvinnor inom idrotten till att våga tala mer om mens och skriver att ansvaret ligger på just kvinnor att lyfta frågan.

Det primära ämnet är betydelsen av att bryta menstabun inom idrotten, och att främja en öppen diskussion om menstruation och hur det påverkar prestationen. Sekundärt talas det även om de problem som kan uppstå för kvinnliga sportutövare, i texten talas det specifikt om amenorré⁶ och järnbrist.

⁵ Granskningen baseras på en enkät där 301 kvinnliga elitidrottare “berättar om sina mensproblem, utmaningen med att hitta preventivmedel och sin brist på kunskap om ett ämne de själva upplever som tabubelagt” (Aftonbladet, 2016). För att undvika upprepningar kommer vi fortsättningsvis endast benämna dessa texter som en del i Sportbladets granskning.

⁶ En vanlig variant av utebliven menstruation som kan drabba kvinnor vid hård fysisk träning

Texten är uteslutande skriven utifrån Klara Svenssons perspektiv. Hon nämner i förbifarten hur ämnet har berörts av kulturpersonligheter som Clara Henry och Liv Strömquist, samt att det i sportmedia uppmärksammades när tennisproffset Heather Watson åkte ur Australian Open 2015 och uttalade sig om att ”Det var en sådan dag, en tjejgrej”.

Svenssons resonemang präglas av att hon både är sportutövare och har mens, och använder därmed sina egna erfarenheter för att belysa problematiken kring menstruation i samband med idrott. På grund av den skaderisk som finns i samband med menstruation så vill Svensson att det ska förekomma regelbundna blodprov och kontroller bland idrottande kvinnor. Hon drar slutsatsen att det är ”kvinnor inom idrotten” som har ansvaret för att upplysa och utbilda omvärlden om menstruation för att öka kunskap och förståelse.

Krönikan innehåller personliga åsikter och erfarenheter och det redogörs även för hur menstruation kan påverka en idrottande kvinna rent fysiskt. Det blir dock problematiskt när Svensson sedan skriver att det inte går att använda menstruation som ”försvar” om det går dåligt vid tävling, utan menar att en istället får ”helt enkelt avstå från att tävla” om en har så pass mycket komplikationer. Ordet ”försvar” i det här sammanhanget gör att Svenssons åsikt i frågan blir lite svårförstådd då hon även skriver att menstruation faktiskt påverkar prestationsförmågan, vilket tyder på att det borde kunna vara en förklaring till en förlust. Inledande argumenterar Svensson för att bryta tabu, sedan skriver att en inte bör delta i idrottsevenemang vid problem med menstruation, något som kan upplevas motsägelsefullt.

Att Svensson börjar med att berätta för läsarna att hon aldrig varit känd för att vara blyg, och att det är därför hon inte anser sig ha något problem med att prata om sin menstruation, ger intryck av att det är ett tabubelagt ämne, då det enligt henne krävs mod för att nämna det.

När Svensson förklarar och diskuterar sina egna erfarenheter kring järnbrist är texten saklig och menstruation framställs som något som kan påverka hennes prestation och då hennes yrke. Vidare nämner hon att hon drabbades av järnbrist när hon var ”ensam kvinna i ett boxningsstall”. Detta hade kunnat upptäckas tidigare genom regelbundna kontroller, vilket går att koppla till diskussionen om tabu och en idrottsvärld som är mer anpassad efter mäns behov.

Text 2: “Schelin vill bryta mens-tabu”

Texten är en TT-intervju av Cecilia Klintö med fotbollsspelaren Lotta Schelin, publicerad 9 september i Metro Värmland. Primärt handlar texten om menstruation och hur det är en ”ickefråga inom idrottsvärlden”. Schelin för resonemang kring hur menstruation inte är naturligt att prata om, trots att ”det påverkar oss så sjukt mycket”. Vidare påpekar Schelin hur det är konstigt att en inom idrotten inte kartlägger kvinnors menstruation och hur den påverkar kroppen. När idrottare får mensvärk som kan hindra dem från att komma till träning så ”kan det heta ‘hon har ont i magen’”. Dessutom tycker

Schelin att om det finns tuggummi, nässpray och tops i sjukvårdsväskan, kanske den även borde innehålla mensskydd.

Den aktör som är mest framträdande i texten är Schelin: författaren syns inte själv i texten utan låter Schelin föra resonemang genomgående i texten. Det är hennes åsikter kring hur menstruation är tabubelagt inom idrottsvärlden som är dominerande i texten.

Skaderisk, reaktionsförmåga och träningsprestation lyfts i förhållande till menstruation. Det hela knyts ihop med att lyfta hur det inte finns tillräcklig kunskap och inte bedrivs tillräckligt mycket forskning på detta fält, och hur det i sin tur kopplas till att det finns ett tabu som i grund och botten beror på en jämställdhetsfråga.

Eftersom att ord som "skaderisk", "prestationsförmåga", "träning", "reaktionsförmåga" är så frekventa i texten blir det tydligt att det handlar om menstruation i samband med idrott. Diskussioner kring jämställdhet och tabun beskrivs mer som något som ligger till grund för problemet, med ordval som "tabu", "icke-fråga", "privat", "påverkan" och "jämställdhetsfråga".

Text 3: "Bäst när både män och Lotta pratar om mens"

Texten är en krönika av Johan Esk som publicerades den 11 september i Dagens Nyheter. Den hänvisar tillbaka till Klara Svenssons krönika (text 1) och Lotta Schelins intervju med TT (text 2). Texten handlar främst om betydelsen av att prata om mens och tar upp flera personer och publikationer som har gjort detta på senare tid. Det primära ämnet är menstruation som tabu och sekundärt beskriver texten hur kroppen och idrottsprestationen påverkas.

Författarens perspektiv är dominerande i texten, men även citat och resonemang från elitidrottarna Lotta Schelin, Klara Svensson, Fu Yuanhui och Heather Watson lyfts fram. Schelins perspektiv tas upp utifrån hennes TT-intervju och Svenssons resonemang lyfts fram av författaren för att styrka att "det är ett kvinnligt problem". Esk menar att män oförtjänt får skulden, vilket han grundar i uttalanden från Svensson och Schelin, som båda menar att menstruation troligen uppmärksammas mer om det hade varit ett problem även för män. Esk sammanfattar med att män självklart ska "hjälpa till" att driva frågan, men att det görs bäst av kvinnliga profiler.

Författaren nämner att Schelins uttalande är kopplat till en PR-kampanj och att han i vanliga fall är "allergisk" mot sådant men att ämnet är så pass viktigt att han väljer att bortse ifrån det. Han nämner dock inte företagets namn (eventuellt ett val för att inte ge gratisreklam) utan stannar vid att lyfta sin egen åsikt kring ett sådant "medialt körschema". Författaren menar att det behövs mer information och beskriver att han själv är intresserad av att veta mer om hur menstruation påverkar idrottande.

Flera av Schelins uttalanden kommenteras med korta kommentarer och ifrågasättanden. Att författaren använder sig av kommentarer som "Jaha." och "Aldrig?", går att tolka som att han är trött

på diskussionen och tror sig veta bättre än de aktörer han låter uttala sig i texten. Dessutom ger det intryck av att han ifrågasätter om det verkligen handlar om en jämställdhetsfråga. "Varför har det i så fall länge varit naturligt för kvinnor att undersöka sina bröst men först nu börjar det bli vanligare att män kollar risken för cancer i prostatan". Detta citat ger intryck av att Esk jämför menstruation med sjukdomar som bröstcancer och prostatacancer. Tolkningen av detta kan bli problematiskt då ifrågasättandet av en ojämlikhet inte förnekar andra ojämlikheter i samhället.

Han kritiserar även Schelins ifrågasättande av avsaknaden av mensskydd i sjukvårdsväskan med ett "Men, vänta nu. Allt kan väl inte vara männens fel?", vilket kan tolkas som något löskopplat från Schelins citat då citatet inte explicit lägger ansvaret på personer av det manliga könet. Han gör samma sak med ett citat av Svensson genom att kommentera "Intressant. Som om[...]"

Även i författarens ordval återfinns tendenser till kritik och ifrågasättande. Exempelvis skriver författaren att "Lotta Schelin är inne på samma **slitna** spår" (vår emfas). Detta är en kommentar på citatet: "I grunden är det en jämställdhetsfråga, tycker hon. Om män haft mens hade frågor om mens och träning förmodligen varit grundligt kartlagda, gissar hon." Att här använda ordet "slitna" för att beskriva en kvinnas uttryck av brist på jämställdhet mellan könen, kan här tolkas som nedlåtande och ger ett intryck av att författaren inte håller med om påståendet.

Rubriken går att tolka som att författarens budskap är att det bör vara en gemensam kraftansträngning mellan kvinnor och män att bryta menstabus. Dock motsägs detta senare i texten av att författaren skriver att män skall "hjälpa till" att driva frågan. Ordvalet "hjälpa till" ger associationen att ämnet är en kvinnofråga och inte något som är viktigt för män, och att ansvaret därmed ligger på just kvinnor att dra det största lasset för att bryta tabut. Dessutom låter det som att män gör kvinnor en tjänst i att uppmärksamma något som anses vara en kvinnofråga.

Text 4: "Mera mens åt folket".

Texten är en krönika, publicerad 13 september i Värmlands Folkblad, och är skriven av Sofie Ernerudh. Det primära som krönikan förmedlar är menstabus och hur detta uppmärksammats av Lotta Schelin (i hennes intervju med TT). Diskussionen om menstruation och effekterna av mens, och hur stigmatiserat det har varit (och fortfarande är) ligger i fokus, och kopplas sekundärt till författarens egna upplevelser och erfarenheter med menstruation.

De två aktörer som kommer till tals i texten är Lotta Schelin och författaren själv, vars åsikter är dominerande. Några citat från Schelin angående menstabus följs upp av hur Ernerudh själv upplevde att synen på mens var när hon var yngre. Författarens resonemang och perspektiv grundas i att hon själv har mens och en bakgrund som idrottare. Texten avslutas med att hon nämner att det finns en stor "beröringsskräck" kring mensfrågan och att hon själv kommer att tala om det mer i fortsättningen.

Inledningsvis lyfter författaren hur positivt det är att Schelin uppmärksammat frågan kring menstruation inom idrotten, men hon uttrycker sig även om Schelin i mer negativa termer: "(...) på Schelins naturliga arena fotbollsplanen är hon numera en svår figur som mest ser vilsen ut." Det går att tolka det som att Ernerudh anser att Schelins uttalande får bli något slags uppvägande gentemot hennes insatser på fotbollsplanen. Genom sina resonemang drar författaren slutsatsen att det finns ett tabu kring menstruation inom idrott och att det är positivt att det pratas om det, men att det borde göras ännu mer.

Författaren använder uttryck som "tissel och tassel" och "tjejsnack" som vanligt förekommande under sin idrottstid när hon var yngre, och menar att det är konstigt att mens inte talades om i dessa situationer. "tissel och tassel" ger intrycket av att det är hemligheter och viskningar det handlar om, och genom att säga att det är konstigt att mens inte förekom här förstärker författaren intryck av att menstruation är något som är tabu.

Vidare menar författaren att mens var något man undvek att prata om så mycket som möjligt ("Beröringsskräcken kopplat till mens är enorm."), till exempel genom att säga att man "smusslade" med menskydd och att hon sa att hon hade ont i magen, inte "(...)jag har mens, jag mår skit.". Ernerudh beskriver att hon led av "helvetiska menskval" under sin skoltid, vilket kan tolkas både som att hon led av svår mensvärk *och* att det var något hon inte kunde prata om med sina lärare eller skolkamrater.

Text 5: "Finns ett allmänt tabu"

Texten är en artikel som är skriven av Petra Thorén och publicerad den 13 september 2016 i samband med Sportbladets granskning. Texten handlar om de uttalanden Lotta Schelin har gjort och hur menstruation har uppmärksammats i den marknadsundersökning som gjorts av Libresse (och som frontas av Schelin). I texten finner vi även en intervju med Lotta Schelin, som en av 301 idrottare, som deltagit i Sportbladets granskning.

Det primära i texten är att Schelin anser det problematiskt att det finns ett tabu kring menstruation i idrottsvärlden, samt att hon lyft denna fråga tidigare. I samband med detta anser Schelin det vara positivt att sportbladet gjort en granskning kring ämnet. Granskningen och dess utformning blir det sekundära i texten. Rubriken, "Finns ett allmänt tabu", beskriver hur tabut kring menstruation inte enbart är relevant just inom sporten, utan att det är ett samhälleligt problem. Kopplingen till idrott görs i ingressen och genomgående talas det i texten om menstruation i direkt relation till sport.

Det är främst Lotta Schelin som kommer till tals, genom författarens redogörelse för vad Schelin har uttalat sig om i mensfrågan, samt genom sin egen intervju med Schelin. Författarens egna åsikter framgår inte. Thorén redogör helt enkelt för Schelins åsikter och uttalanden om menstruation i

relation till sportutövande. I texten diskuteras menstruation i direkt relation till kvinnligt sportutövande, och den inleds med att kort redogöra för den uppståndelse som blev efter Lotta Schelins TT-intervju.

Författaren skriver att det blev en väldig “uppståndelse” kring Schelins uttalande, vilket initialt kan uppfattas som att hennes uttalanden fick en negativ reaktion. Dock framgår det senare i texten att Schelin tolkar detta som att många anser att “det är **på tiden** att vi bryter menstabu inom idrotten” (vår emfas). Det ger intrycket att Schelin anser att det faktiskt är en fråga som skulle uppmärksammas för längesen. Texten avslutas även med att Schelin beskriver hur reaktionerna till 95 procent varit positiva.

Text 6: “Många som reagerade starkt”

Texten är en artikel som publicerades den 16 september 2016 i Sportbladet. Den är skriven av Petra Thorén som en del av Sportbladets granskning. På andra sidan uppslaget finner vi en krönika av Simon Bank på ämnet (text 7). Texten redogör för Sjöströms åsikter kring kinesiskan Fu Yuanhuis uttalande om menstruation efter en simtävling under OS. Dessutom får Sjöström själv uttala sig om sina upplevelser med menstruation och hur det påverkar hennes prestation.

Fokus i texten ligger på tabu och Sjöströms egna erfarenheter om hur man talar om menstruation i landslaget. Vidare välkomnar Sjöström Yuanhuis uttalande och den debatten som det lett till då hon själv anser ämnet vara tabubelagt och något som hon inte diskuterat i någon större utsträckning tidigare. Sjöström menar att Yuanhuis uttalande om menstruation var mycket viktigt för att lyfta stigma kring menstruation i sportsammanhang, något som hon anser inte borde vara så tabubelagt. Den som främst kommer till tals är därmed Sjöström och hennes åsikter redogörs för av författaren.

Sjöström berättar att hon själv inte lider av menstruation på så sätt att hennes prestationsnivå försämras, snarare tvärtom. Hon tycker inte det är jobbigt att tävla under mensveckan, men tillägger dock att det kan skapa ett orosmoment.

Rubriken, “Många som reagerade starkt...”, förstärker hur ovanligt det var av Fu Yuanhui att uttala sig om menstruation och effekten det hade på henne precis efter en tävling. Sjöström lyfter skillnaden i öppenhet i diskussion om menstruation mellan kvinnor och män. Hon menar till exempel att killar skulle “höja på ögonbrynen” om hon skulle prata med dem om mens. “Det ska inte vara så att det är äckligt att prata om det, säger hon och påpekar att det är högst normalt.”

Text 7: “Har stridit för det mesta - men ännu inte erövat sina egna kroppar”

Texten är en krönika som publicerades som en del av Sportbladets granskning den 16 september 2016, skriven av Simon Bank. Den handlar om att det är tabu att prata om menstruation i relation till

idrottsprestation. Författaren nämner hur Sportbladets granskning ämnar lyfta på locket och jobba emot det tabu som finns, och redogör för hur kvinnor får strida i olika samhällseliga arenor, liksom sport. Krönikan finner vi på samma uppslag som den artikel om Sarah Sjöström som vi redogjorde för ovan.

Det primära i texten är hur mens som koncept är tabubelagt inom idrottsvärlden, och detta grundar författaren i hur den kinesiska simmaren Fu Yuanhui "stack ut" i sportmedievärlden när hon under en intervju efter en tävling berättade att hon hade fått sin mens dagen innan och därför känt sig trött. Det sekundära i texten är hur detta tabu påverkar kvinnliga idrottare och deras prestationer då de inte känner att det finns tillräcklig kunskap om det, och att de upplever en svårighet i att prata om det. Författaren redovisar att det finns ojämlikheter mellan män och kvinnor inom sportvärlden, inom forskning och inom andra områden i samhället, och menar därmed att det handlar om en jämställdhetsfråga. Vidare diskuteras menstruation i relation till idrott och som något som kan påverka prestationen, och hur det därför är problematiskt att det finns ett sådant starkt tabu kring att prata om det.

Författarens perspektiv och åsikter är framträdande, och han refererar till en intervju med Fu Yuanhui och listar även den statistik som Sportbladet i sin granskning kommit fram till. Vidare hänvisar Bank till det de kvinnliga idrottare som ingått i granskningen, och även till Fu Yuanhui och Serena Williams, uttryckt sig om. Att Bank redogör för andra personers uttalanden är genomgående, och han sammanfattar med att resonera kring att problematiken grundar sig i "normer, maktordningar och manligt idéarv". Det ger intryck av att Bank ämnar lyfta den problematik som upplevs av kvinnor i sport, snarare än att kommentera, hålla med om eller förneka dessa upplevelser. Uttryck som "drog kollektivt efter andan", "problem med konkarrongen" och "får man ens säga så" i förhållande till menstruation ger associationer till att det verkligen är ett tabu inom idrottsvärlden och att det är det som författaren vill lyfta.

Bank beskriver simmaren Yuanhui genom att påpeka hur hennes personlighet och utseende gör att hon står ut. Detta görs med ordval som "flabbade", "grimaser" och uttryck som "hon var oemotståndlig i sin glädje". Dessa uttryck ger känslan av att Bank nästan beskriver ett barn, vilket skulle kunna tolkas nedvärderande. När han vidare beskriver att "(...)hon hade stora glasögon", förstärks den löjliggörande och nedlåtande jargongen. "Grimaser" och "flabbade" beskriver känslouttryck, medan "stora glasögon" snarare är en accessoar eller hjälpmedel, vilket även gör att kommentaren i sig känns överflödlig och ger intrycket av att det endast nämns just för att förstärka bilden av Yuanhui som lite "töntig" eller barnslig.

Bank refererar även till en sovjetisk krigsskildring: "(...) annan värld, annan tid, samma skam, tystnad och tabun(...)". Han beskriver hur kvinnor (då kvinnor i militären) konstant var tvungna att anpassa sig till manliga ideal för att bevisa sitt värde, och nästan anstränga sig *mer* än män, och att

detta även går att applicera på det moderna samhället. Bank menar även att detta gäller i idrottsvärlden, som traditionellt (och fortfarande till viss del) tillhört männen.

Banks diskussion kring strävan mot ett mer jämställt samhälle och idrottsvärld är ströslad med ord som “frigörelse”, “strid”, “pionjärer” och “kamp”, vilket ger ett hårt intryck och ger associationer till krig. Detta kan tolkas som att Bank anser att ojämlikheten är ett stort och djupt rotat problem som inte går att bekämpa utan stor ansträngning.

Han avslutar med att beskriva hur Sportbladets granskning är en insats för att “lyfta på locket” samt att vi som samhälle bör “lära oss lite mer”. Bank använder ord som “chockerande” och “alarmerande” när han beskriver problematiken med att det inte är normaliserat att diskutera och ta hänsyn till menstruation i sportvärlden.

Rubriken “Har stridit för det mesta – men ännu inte erövrat sina egna kroppar” kan upplevas som nedlåtande mot kvinnor. Det kan ge intryck av att det finns en förväntan att kvinnor *ska* kunna kontrollera sina kroppar och dess hormonella processer, och att det är ett misslyckande att menstruera. Naturen av krönikan får oss att tro att dessa ordval inte är illa menade, men formuleringen blir minst sagt problematisk och ger utrymme för många olika tolkningar; (1) kvinnor har inte erövrat sina egna kroppar som att någon annan äger dem och vi (kvinnor) måste ta tillbaka våra kroppar, (2) eller att kvinnor inte har någon som helst kontroll över sina kroppar och menstruerar helt obehärskat, (3) eller borde ägna sig åt att kontrollera sina kroppar innan de ger sig på några andra frågor.

Text 8: “Det finns ett tabu”

Texten är skriven av Petra Thorén och publicerad som en del av Sportbladets granskning den 17 september. Artikeln beskriver hur menstruation, preventivmedel och graviditet är ämnen som diskuteras mer, men fortfarande är tabubelagda inom sporten - något som kan vara problematiskt för kvinnliga idrottsutövare. Texten hänvisar genomgående till sin egen granskning.

Det ämne som inleder brödtexten är graviditet, men det framgår att menstruation är vad texten primärt handlar om. De teman som framkommer i texten, är främst menstruation som ett tabu inom idrottsvärlden, där det tas upp att det har skett en förändring de senaste tio åren, men att idrotten fortfarande inte är en “mensvänlig miljö”.

Den som inledande kommer till tals är läkaren för fotbollslandslaget, Mats Börjesson. Därefter är det Maria Rydqvist, längdåkaren, som påpekar bristen på kunskap och information för gravida elitidrottande kvinnor. Rydqvist menar även att hon kan ana en förändring, en positiv utveckling gällande diskussion kring tabun, och att hon till exempel inte skulle pratat om det i media för tio år sedan. Nilla Fischer är nästa sportprofil som kommer till tals och hon påpekar att det inom sport inte finns en praktisk hänsyn till menstruation. Ett exempel är när Rydqvist problematiserar hur svenska skidlandslaget tävlar i vita tajta dräkter, något som kan bli ett orosmoment för kvinnor med mens.

Anna Holmlund, skicross-åkare, beskriver hur många kvinnor upplever att det är svårt att prata med sina tränare och ledare om de här ämnena, och menar att hon hellre pratar med det medicinska team som finns tillgängligt för atleterna. Det är även det team ser till att viktiga rutiner genomförs. Sist nämns även Lotta Schelin och hennes roll i att lyfta frågan om menstruation. Ett av Schelins önskemål var att det, i sjukvårdsväskan, skulle finnas tillgång till mensskydd. Artikeln avslutas med att Börjesson menar på att det förvisso är bra att frågan lyfts, men att hygienartiklar, med vilket han avser menskydd, inte hör hemma i en sjukvårdsväska.

Författaren menar att utvecklingen varit positiv och att det går att skönja en förändring, men belyser även den kvarvarande problematiken. Dock är det intressant hur det är mannens, Börjessons, uttalanden som inleder och avslutar texten. Börjesson är den person som först kommer till tals i texten och även den person vars uttalanden texten avslutas med. Börjesson figurerar i denna text som "experten" och hans åsikter framträder genomgående i texten som svar på de uttalanden som görs av sportprofilerna (alla kvinnor). Han beskriver till exempel hur han anser att de i ledningen för fotbollslandslaget har bra koll, och att de redan etablerat nödvändiga rutiner och utfört studier som är anpassade för kvinnor.

Med ord som "tabu", "orosmoment", "svårt", "brist" beskrivs problematiken de kvinnliga sportutövarna upplever. Börjesson, den enda mannen som kommer till tals i texten, beskriver dock problematiken som följande; "tycker vi", "bra koll", "ta hänsyn", "det är stor skillnad mellan män och kvinnor". Det är intressant hur kvinnorna, som faktiskt har upplevt svårigheterna med att menstruation är ett tabubelagt ämne, använder sig av mer negativt laddade ord, medan mannen, som intar en slags "expertroll", använder sig av mer positivt laddade ord.

Text 9: "Om 50 år kommer vi säga gud, hur kunde det här bara pågå utan att någon reagerade?"

Texten är en artikel skriven av Simon Bank, publicerad den 17 september 2016 i samband med Sportbladets granskning. Det primära i texten är författaren och serietecknaren Liv Strömquist och hennes syn på menstruation som tabu. Vidare beskrivs det i texten om vart tabut härstammar ifrån och vilka strukturer som bidragit till det, samt hur det bör adresseras i framtiden.

Författaren redogör för Liv Strömquists tankar kring, och hennes seriealbum om, menstruation. Strömquist har i sitt seriealbum illustrerat konstskridskoåkare med en blodfläck i grenen, vilket är den inledande kopplingen till diskussionen om menstruation och det kopplas även till hur tabut manifesterar sig i idrottsammanhang. Genomgående i texten är det Bank som ställer frågor och Strömquist som svarar, varför hennes röst är den dominanta. Strömquist resonerar kring hur tabut skapats och förvånas över att det fortfarande är så starkt. Hon menar att "Om 50 år kommer vi att säga

att gud, hur det kunde det här bara pågå utan att någon reagerade?” (se rubriken). Strömquist menar även att det är i medicinska termer och när det handlar om reklam som det oftast talas om mens.

Strömquist lyfter hur det tabu som finns är kopplat till frågor kring jämställdhet: “Det är jättestarkt kopplat till könsmaktsordningen, det har varit ett sätt att upprätthålla hierarkier med föreställningar om renhet och orenhet.” Vidare frågar hon (sig själv) “Varför är mens något äckligt?” och så starkt kopplat till ord som “smutsigt” och “orent.” Texten redogör för den “skräck” som finns kring att menstruera och beskriver hur blod har olika konnotationer; i hockey är det exempelvis inga problem om en spelare skulle få näsblod. Hon nämner hur “Kvinnokampen har gjort sina framsteg i chockvågor” och nämner bland annat suffragetterna och 60-talets frigörelse. Ord som vidare beskriver detta i texten är bland andra “kvinnokamp”, “jämställdhet”, “feminism”, “normbrytande”, “pionjärer”, “frigörelse” och “kvinnorörelser”. Med orden “-kamp”, “pionjärer” och “frigörelse” uttrycker Bank ännu en gång strävan om jämlikhet som en kraftansträngning med ord som ger konnotationer till krig.

Bank reflekterar och ifrågasätter här “Varför släpar just den här delen efter?” och att menar att det är en “kulturell norm som vi är väldigt starkt insocialiserade i”.

Text 10: “Ungdomstränaren som vill stötta sina simmare under menstruationen”

Texten är publicerad 17 september i samband med Sportbladets granskning. Den är skriven av Petra Thorén och handlar primärt om ungdomstränaren och idrottaren Josefine Jönssons upplevelser med menstruation och erfarenheter av svårigheterna av att prata öppet om mens. Hon menar att mens var inget som det talades om, och att det fanns en rädsla för att bli påkommen. Hon beskriver hur hon, i sin träning av unga tjejer, introducerat en öppen diskussion om menstruation. Jönsson vill nu se till att dessa problem inte kvarstår när hon själv är tränare utan hon pratar med sina elever om mens. Sekundärt handlar texten om Jönssons byte från simning till drakbåt och att det inte tas hänsyn till menstruation vid tävlingar, bland annat genom ett exempel om toaletter utan handfat.

Det förs en diskussion kring den problematik som Jönsson själv upplevt under menstruation när hon tränat och tävlat, och hon resonerar kring hur missanpassad sportvärlden, och övriga samhället ibland kan vara, och försvåra för kvinnor med mens. I texten kommer även Sofia Ekström, som är 15 år och tränar i Jönssons team, till tals. Hon berättar bland annat hur Jönssons inställning till att öppet diskutera menstruation är uppskattat, och även att hon själv har stora besvär under menstruationen.

Texten beskriver hur kvinnor har mycket individuella upplevelser av mens, hur prestationen påverkas (både positivt och negativt), samt oron att mens ska synas. Att det handlar om ett tabubelagt ämne uttalas inte explicit, men är underliggande genom hela texten. Jönsson använder ofta ord som “oro”, “smusslande”, “stress”, “upptäckt” och “jättehemskt” när hon refererar till hur hon kände när hennes egen menstruation kom i början av karriären. Hon nämner även att “de äldre fick lära de yngre” samt att “merparten av tränarna var män” då hon diskuterar hur menstruation var något

en inte pratade om. Detta ger intryck av att Jönsson upplevde det som att ämnet var tabubelagt och skamfyllt. Att Jönsson valt att jobba med, och gå ut i media med, dialogen kring mens visar på att hon tycker att det är ett problem att det inte pratas om det och vill arbeta aktivt emot det.

Text 11: “Nu bryts idrottens tabu kring mensen”

Texten är en krönika av Elin Olofsson, publicerad i Östersunds-Posten den 18 september. Den handlar främst om att mens har varit (och fortfarande är) ett tabu i sportvärlden men att det nu börjar pratas om mer. I texten hänvisar Olofsson till olika personer och publikationer som har tagit upp mens och menstabus på senare tid, inklusive många kvinnliga idrottare och Sportbladets granskning. Främst beskriver Olofsson att det börjar talas mer om menstruation och att det behövs mer forskning på ämnet.

Författaren blandar sina egna åsikter med kvinnliga idrottsprofiler och kulturpersonligheters uttalanden; Fu Yuanhui, elitsimmare; Lotta Schelin, landslagsfotbollsspelare; Kiran an, musiker och feministisk bloggare som sprang London Marathon med mens och utan mensskydd.

Författarens perspektiv är det primära och hon använder de andra nämnda profilernas uttalanden för att förstärka sina egna slutsatser. Författaren tar även upp att Yuanhuis uttalande uppmärksammades i svenska medier som extraordinärt då det i Kina är ett väldigt starkt tabu kring menstruation, och kommenterar att det dock inte är så stor skillnad mot i Sverige. Författaren nämner att Schelin frontar en kampanj av Libresse, förklarar vad detta är för företag och reflekterar över Libresse' egenintresse i att tala om mens. Trots det anser hon att initiativet är intressant.

Vidare beskriver Olofsson i tydliga drag hur menstruation kan upplevas. Hon beskriver Yuanhui och hur hon hukade av smärta, samt hur hon uttalade sig om menstruation och inte ville “hymla” med att hon hade mens. Detta beskrivs som något som gett genklang i medier och kan tolkas som att författaren är positivt inställd till simmerskans uttalande och att detta fångades upp av medier. Vidare beskriver hon även hur Kiran Gandhis sprang med “blodet rinnande längs benen”, istället för exempelvis “under mensen”.

Krönikan är överlag ströslad med ord som ger positiva associationer och kan upplevas som “peppande” då författaren ofta lyfter, och kommer tillbaka till, att det handlar om en frihetsrörelse. Hon använder sig av metaforer som kopplar till hur samhället förändras; “sociala gränser **sprängs**” (vår emfas), “så föds en frihetsrörelse” och “stod för startskottet”.

Meningar som “Och hon är inte ensam om vilja att sätta ljus på den idrottande kvinnokroppen.”, antyder att den idrottande kvinnokroppen tidigare varit mörker eller i alla fall “i skuggan av” exempelvis den idrottande manskroppen. Detta belyser jämställdhetsaspekten av frågan.

Text 12: “En historia av att bli reducerad till kropp”

Texten är en artikel av Simon Bank som är publicerad i Aftonbladet den 18 september 2016 som en del i Sportbladets granskning. Den handlar om de historiska anledningarna till att menstruation blivit så tabubelagt. Det primära temat i texten är hur aspekter med kvinnokroppen stigmatiserats och inte fått utrymme i maskulinitetsidealet, att den manliga kroppen är norm och att sporten är en manlig arena. Sekundärt är Sportbladets granskning och den kopplas till Helena Tolvheds forskning, och hennes bok *På damsidan*.

Tolvhed beskriver hur problematiken, att kvinnor måste anpassa sig efter manliga ideal, alltid funnits inom sporten. I historien har kvinnokroppen reducerats till en kropp, och den kvinnliga kroppen jämförs med den manliga i till exempel prestationsförmåga. Att mannens kropp är norm betyder indirekt att den kvinnliga kroppen, som ofta har mens, anses avvikande, och opassande för idrottande. I texten beskrivs det till och med som en “rädsla” för den kvinnliga kroppen. Män “socialiserades till att uppfatta sig själva överlägsna kvinnorna”.

Inledande beskrivs hur sporten är en manlig konstruktion och institution, och formas av dessa idéer än idag: “Idrotten uppfanns för män, den moderna idrotten styrs av män.” Diskussionen om menstruation vävs in i texten i relation till Sportbladets granskning. Författaren går från att redogöra för hur idrotten är en manligt dominerad värld där det maskulina är normen, till att i slutet ge exempel på vad som kan vara bidragande till att skapa en mer jämställd idrottsvärld där kvinnokroppens funktioner ses som normala.

Den primära aktören som får komma till tals i texten är forskaren Helena Tolvhed som framför sina tankar kring hur den moderna idrotten är en mansdominerad värld. Bank hänvisar till Sportbladets granskning när han drar slutsatser kring hur det behövs mer forskning, kunskap och utbildning kring menstruation i sportsammanhang.

Vissa ordval som görs av Tolvhed ger intryck av att hon anser att den manliga prägel som finns i sportvärlden är något som för länge sedan borde försvunnit. Exempelvis säger hon: “Det **spöket**, från att ha blivit reducerad till kropp, ligger över kvinnorörelsen” (vår emfas). Spöke går här att associera till något som är gammalt och dött och som borde försvunnit. Detta förstärks ytterligare när hon hänvisar till “det historiska bagaget”, vilket ger intryck av något tungt som kvinnor får släpa efter sig och som håller dem (oss) tillbaka. Genom ord som “trög”, “seglivade avtryck” och “tigits ihjäl”, görs även associationen att de här värderingarna är svåra att ändra på. Vidare används ord som “utmana” och “kamp” i texten för att beskriva strävan mot en jämlik värld, och antyder att det inte är något som går att förändra lätt utan kräver en kraftansträngning.

Text 13: “Granskningen hyllas: ‘Ett bra första steg...’”

Texten skrevs av Stefan Holm och publicerades i Sportbladet den 21 september 2016 och är en del av Sportbladets granskning. Sammanfattande så handlar texten om den respons granskningen har fått. Primärt är det folkhälso- sjukvårds- och idrottsminister Gabriel Wikström som kommer till tals.

Den primära diskussionen i texten är att uppmärksamma den positiva respons Sportbladets granskning har fått i sportvärlden och i övriga samhället. “Idrotts-Sverige hyllar Sportbladets granskning(...).” Relevansen av att lyfta denna fråga (och inneboende problematik) är genomgående. Vidare förs även en diskussion kring jämställdhet och hur de “ojämställda strukturerna” ligger till grund för menstruationstabu.

Den framträdande rösten i texten är Wikström, som enligt författaren har “hyllat” den granskning som Sportbladet har gjort. Hans perspektiv på frågan är genomgående att det är ett ämne som är viktigt att belysa på grund av att den är så tabubelagd, men även ur en jämställdhetssynpunkt. Wikström nämns genomgående med sin titel vilket kan ses som att författaren vill ge honom ett visst mått av auktoritet. Att texten varvas med citat från Wikström samt avslutas med hur han själv kommer att jobba vidare med frågan förstärker känslan av att hans åsikt är viktig.

Holm framträder inte så mycket i texten men blir ändå synlig då de intervjufrågor som ställs är ganska ledande. Till exempel ställs frågan “Hur kan svensk idrott gå vidare med de frågorna?” där “hur” tydliggör att författarens åsikt är att svensk idrott *bör* gå vidare med frågorna. Att texten även nämner hur granskningen som Sportbladet (som ju författaren arbetar för) hyllas gör att det hela får en positiv klang.

Genomgående för texten är att menstruation beskrivs med ord (“viktigt”, “relevant” och “belysa”) som har stark konnotation till att det är en fråga som är viktig och kräver action. Vidare kommenterar Wikström granskningen med att säga att det är “Ett bra första steg(...).” Detta går i linje med artikelns huvudtema som är just att granskningen hyllas och Wikström anser att det ska tas vidare “(...)i form av utbildning och kunskaphöjande insatser.”

Text 14: “Schelin gläntade på dörren till menstruationstabun”

Texten är en krönika av Connie Nilsson, publicerad torsdag 29 september 2016 i Sydöstran. Författaren tar avstamp från Lotta Schelins TT-intervju och går sedan in på hur menstruation påverkar kvinnors idrottsprestationer.

Det primära i texten är att det finns ett tabu kring menstruation inom idrott och det förs genomgående en diskussion kring huruvida det är ett jämställdhetsproblem eller ej. Detta utgår ifrån Schelins uttalande i frågan. Det sekundära i texten handlar om hur ämnet hanteras inom idrottsorganisationer och författaren hänvisar till specifika idrottsklubbar och individer. Här tas även Sportbladets granskning och tidigare intervjuer upp, och bristen på kunskap inom ämnet diskuteras.

Det är författarens röst som är dominerande i texten. Efter att han inledande nämnt Lotta Schelins TT-intervju, övergår han till ett resonemang om prostatacancer och bröstcancer, och den ojämlikhet han upplever där. Denna koppling görs kanske främst av den anledning att Schelin menar att om det hade varit män som haft mens så hade det funnit mycket mer kunskap och det hade talats mer öppet om det. Författaren verkar vara av åsikten att ovanstående inte nödvändigtvis är sant, då det finns “manliga problem” som inte heller uppmärksammats tillräckligt mycket. Han redogör för de resultat Sportbladet redovisat i sin granskning och inkluderar citat från samtal med två manliga (dam-)fotbollstränare där de diskuterat medvetenheten kring menstruation och dess effekter på kvinnliga idrottare. Nilsson betonar den upplevda kunskapsluckan om menstruation i sport och uppmuntrar till att den ska uppmärksammas och fyllas. Han verkar även sätta press på kvinnliga ledare inom sporten, och menar att de har ett ansvar. Han föreslår även att manliga ledare borde bjudas in till ett möte eller en föreläsning där de får lära sig om menstruation - men inte sättas på “de anklagades bänk”.

Nilsson beskriver “mensdiskussionen” som att ha “gläntat på dörren till en förbjuden värld”, vilket ytterligare understryker det tabu som omger menstruation i sportsammanhang. Ordvalet “gläntat” antyder också att det är något som gjorts försiktigt, och ännu inte är färdigt, och “förbjuden” beskriver hur tabubelagt ämnet verkligen är.

”Nu när du säger det så skäms jag nästan över att jag inte tagit upp det, men det är ju **så personligt och så jäkla privat**” (vår emfas) är ett citat från en av Nilssons intervjuer med fotbollstränare Stefan Linder, och som beskriver den rädsla som finns kring att tala om menstruation. I texten svarar Nilsson på de uttalanden Schelin gjort och menar att hon har “en möjlig poäng” i att hon menar att det handlar om en jämställdhetsfråga, vilket tyder på att han inte håller med om hennes åsikt. Hade han skrivit endast “hon har en poäng” förändras innebörden och legitimerar Schelins åsikt till en större utsträckning. Genomgående betonar Nilsson att det är kvinnor det handlar om; **dam**landslag, **dam**ledare och **dam**fotbollslag. Detta kan anses något överflödigt då kopplingen lätt görs med hjälp av kontexten och tydliggör snarare en uppdelning mellan manligt och kvinnligt i sportsammanhang.

Text 15: “Vi är också fotbollsspelare”

Texten är skriven av Julia Lindster och publicerades i Jönköpings-Posten den 12 oktober. Det primära i texten är frågan om jämställdhet som lyfts redan i ingressen med orden “jag vet en orättvisa”. Detta ämne kommer författaren tillbaka till genomgående i texten och det kompletteras med diskussionen om mensdebatten som blir det sekundära, om än framträdande, i texten.

Författarens perspektiv är det primära i texten och hon lyfter även Lotta Schelins uttalanden, samt nämner att det finns ett företag som har intressen i debatten, men inga citat återfinns i texten. Resonemangen som förs är mer inriktade på mens i sportsammanhang som en jämställdhetsfråga. Författaren drar slutsatsen att det behövs mer forskning kring hur mens påverkar kvinnors

idrottsprestationer, att det saknas kunskap på ämnet och att det därmed behövs mer forskning. Genom att fånga upp andra krönikörers åsikter drar hon även slutsatsen att vi inte har kommit så långt som vi kanske tror i jämställdhetsfrågan.

Språkanvändningen i den här artikeln ger intrycket av att författaren tycker att idrottsvärlden ligger långt efter omvärlden när det gäller jämställdhetsfrågor. Detta syns genom språkliga val som exempelvis “eftersläpat” och att författaren beskriver sportvärldens tillstånd som “trött” och i “dvala”, och säger att forskning kring kvinnor i sport har “uteblivit”. Vissa av dessa påståenden kryddas också av adverb som bidrar till att visa på författarens värderingar om idrottsvärldens brist på utveckling. Exempelvis används “sorgset” tillsammans med “eftersläpat” och “dystert” med “uteblivit” vilket ger intryck av att författaren anser att detta är negativt och att hon är trött på idrottsvärldens ojämlikhet i sådana här frågor.

Det framgår, trots att det inte talas om explicit, att orättvisorna drabbar kvinnorna hårdast. Hon beskriver tillståndet som att kvinnor “tvingas passa in”, att förhållandet är “vint, snett och skevt här och var” och att “någon kommer aldrig i kläm”. Det sistnämnda följs upp av “för det handlar om kvinnliga besvär”, vilket visar på att det är män som främjas av idrottsvärldens tillstånd, och inte kvinnor.

Det finns också en hint av sarkasm, ett förlöjligande av de värderingar som orättvisorna grundar sig i, exempelvis genom att skriva saker som “Tabu. Schh!” och kalla idrottsvärlden för “närsynt”. Likaså berättar hon om en “resolut krönikör” som “snabbt greppade försvarspennan” och “skriver sig fri”. Även här blir det lite förlöjligande, man får intrycket av att författaren tycker att krönikörens försvarsposition var överdriven och onödig. Hon kommenterar slutligen detta med “Och jag inser att vi inte har kommit särskilt långt.”, vilket påvisar att hon anser att krönikörens åsikter är gammalmodiga, precis som resten av idrottsvärlden. Trots att hon inte nämner krönikörens namn är det näst intill uppenbart att hon avser Johan Esk (text 3) som i sin krönika skriver “Men vänta nu, allt kan väl inte vara männens fel?”

Det finns även många positivt värderande ord i texten. Dessa framkommer när författaren skriver om den utveckling som sker i idrottsvärlden med grund i Lotta Schelins intervju. Hon beskriver Schelins uttalande och uppmärksammandet av menstruation inom idrottsvärlden som “fantastiskt efterlängtat”. Genom att skriva “utveckling”, vilket kan betyda “förbättring” och/eller “framsteg”, gör hon också en värdering gentemot ifall hon till exempel hade valt ordet “förändring” som är mer neutralt. Det framgår även i texten att författaren anser att diskussionen och uppmärksammandet av menstruation i sportvärlden ska vara en gemensam ansträngning och ansvaret ska inte bara läggas på kvinnor, trots att det är de som drabbas av problemet och drar nytta av förändringen. Detta syns genom ordval som “kollektivt” och “tillsammans” och genom att säga att omvärlden bör vara “lyhörd”.

Textens språkbehandling tyder också på utvecklingen och framför allt Schelins intervju och uppmärksammande av frågan som något kraftfullt och nästan chockerande genom uttryck som “omvärlden gapade”, “Schelins utspel”, “avbröt tvärt” och “kraft att skapa eko”. Ordet “utspelet” kan ibland ge lite negativa konnotationer, men då resten av texten har ett så pass positivt sätt att tala om Schelins uppmärksammande av frågan blir det mer en del i att visa på det kraftfulla i hennes uttalande.

Sammanfattning

I makroanalysen kartlades texternas tematiska struktur som visade hur det genomgående primära temat för majoriteten av texterna var att tabut kring menstruation bör brytas. Sekundära teman i texterna var mer varierande. I analysen av texternas schematiska struktur framgick att det var ofta var författarnas resonemang och slutsatser som främst syntes, vilket inte är så konstigt med tanke på att många texter var krönikor. Utöver det kommer många kvinnliga idrottspersonligheter, som exempelvis Lotta Schelin och Sarah Sjöström, till tals, och deras uttalanden användes ofta av textförfattarna för att föra resonemang - både när det gällde medhåll och mothugg. Ofta användes även citat som knyter an till specifika händelser eller uttalanden, så som Fu Yuanhui (och, igen, Lotta Schelin).

Vidare fann vi att många texter inkluderade så kallade experter, eller personer som tillhör svensk idrottsorganisation på ett eller annat sätt - exempelvis Mats Börjesson i (text 8) som är landslagsläkare och två manliga ledare för (dam-)fotbollslag (text 14). Börjesson, i sin “expertroll”, antingen godkänner och håller med - eller förnekar kvinnornas upplevelser. Det blir problematiskt när den som ges auktoritet i frågan, inte har egna erfarenheter av menstruation och hur det eventuellt påverkar ens sportprestation. Tilläggas bör att det inte var lika många kvinnor som gavs denna “expertroll”.

Svensson, Esk och Nilsson har alla tendenser i sina respektive texter att lägga en substantiell del av ansvaret på kvinnor (speciellt kvinnliga ledare inom sport). Svensson menar att mens inte är en “ursäkt” för en dålig idrottsprestation, och Esk menar att allt ju inte är männens “fel”. I motpol till dessa tendenser beskriver Schelin (i Klintö, text 2), Tolvhed (i Bank, text 12) och Strömquist (i Bank, text 9) hur det är en samhällelig angelägenhet att bryta tabu, och hänvisar till ojämlika könsstrukturer som grund. Därmed är ligger det hos *alla*, oavsett könstillhörighet, att ta ansvar.

Ett övergripande resonemang i texterna är att tabu kring menstruation måste brytas för att möjliggöra för undersökning av övriga påverkansfaktorer kring mens, till exempel träningseffekt. I likhet med hur det resoneras kring att det är en jämställdhetsfråga resoneras det även kring hur det saknas forskning kring ämnet, vilket kan kopplas till både tabu och jämställdhet.

I mikroanalysen kunde vi genom texternas språkbehandling i flera fall se exempel på genuskonstruktion. Connell (2009) menar att det går att se värderingar på ordnivå, något vi ser exempel på när prefixet “dam-” läggs till framför fotboll, vilket tyder på att “herrfotboll” är normen.

Vidare ser vi genom språkbehandlingen uttryck för att uppluckringen av menstabus är en del i ett socialt revolutionerande av traditionella könsstrukturer. Bank uttrycker i sin krönika hur tabut kring menstruation handlar om en "frigörelse" där han även nämner ord som "strid", "kamp" och "pionjärer". Olofsson uttrycker sig liknande och menar att det handlar om en "frihetsrörelse" och sociala gränser som "sprängs". Dessa ordval ger associationer till krig och social kamp, och konstruerar hur det krävs en kraftansträngning för att bryta tabut.

4.3.2 Analysmoment 4

I vår analys av texterna har vi kunnat identifiera två teman som är återkommande i texterna. I det här avsnittet lyfter vi fram dessa och kopplar dem till den sociokulturella kontexten som texterna är en del av, samt återkopplar till vårt teoretiska ramverk.

Rädsla

Ett genomgående tema i texterna är rädsla; både rädslan för att bli påkommen under menstruation och rädslan att ens tala om ämnet. Uttalanden i texterna har både explicit, men främst implicit, gett intryck av att det är *modigt* att tala öppet om mens. Klara Svensson (se text 1) beskriver hur hon inte haft något problem att prata om menstruation för att hon aldrig varit blyg, och menar just att det krävs mod att prata om det. Detta framgår även i många andra av texterna, där både kvinnliga artikelförfattare och kvinnor som kommer till tals i texterna menar att de har haft svårt att tala om mens.

"Beröringsskräcken kopplat till mens är enorm."

- Ernerudh (text 4)

Denna rädsla (eller skräck) beskriver Kissling (1996) i sitt resonemang kring det *hemlighållande* som omger menstruation och som påverkar hur kvinnor och män talar om det. Menstruation anses ju fortfarande vara något som ska hållas privat och något som bör döljas (Kissling, 1996). Dessutom är det inte bara en rädsla hos kvinnor att prata om sina upplevelser eller erfarenheter med mens, även män upplever en rädsla i att beröra ämnet.

"Nu när du säger det så skäms jag nästan över att jag inte tagit upp det, men det är ju så personligt och så jäkla privat".

- Stefan Linder (text 11)

Kissling beskriver vidare att det faktum att menstruation är något som ständigt bör döljas, och hemlighållas, är själva grunden till tabut. Hon beskriver även att det inte riktigt är samhällligt

accepterat att kvinnor är öppna med sin menstruation, något som vi i texterna finner mycket stöd för. Genomgående i majoriteten av texterna beskrivs, till exempel, diverse uttalande (kanske främst Fu Yuanhuis uttalande) som var "chockerande", och att det var "Många som reagerade starkt" (text 6). Macdonald (2007) beskriver vidare hur menstruation upplevs som något pinsamt och obekvämt, och är starkt kopplat till rädslan att bli "påkommen".

"Hon minns också stressen över att bli "upptäckt".

- Man kunde känna stress för att hitta en toalett. Jag blödde mycket när jag var yngre och det var ett problem. Det var jättehemskt för man tänkte att man kunde börja blöda när man stod på pallen, att blodet skulle rinna längs benen."

- Thorén (text 10)

Att blod har olika konnotationer redogörs för i text 9 "Om 50 år kommer vi säga gud, hur kunde det här bara pågå utan att någon reagerade?" där Simon Bank intervjuat serietecknaren Liv Strömquist som beskriver hur blod inte är några problem när till exempel en hockeyspelare får näsblod på isen, däremot är *mensblod* "skräckfyllt" och "äckligt". Vidare framgår det i flera av texterna hur kvinnliga sportutövare inte nämner sin mensvärk för till exempel sina tränare, utan beskriver sina besvär som att de har "ont i magen" eller att de har "huvudvärk".

Det kanske dock är föga förvånande att normen för atleter ofta blir att ignorera menstruationens existens, då de, av rädsla, vill upprätthålla den idealbilden som finns av en kontrollerat feminin kropp (Macdonald, 2007; Moreno-Black & Vallianatos, 2005; Held, 2013). Rädslan att inte passa in i vad som anses acceptabelt och normativt manifesterar sig genom att kvinnor disciplinerar sig själva, och därmed (re)producerar rådande normer. Kathy Deliovsky beskriver hur kvinnor tvingas välja mellan att vara normativt feminina eller "riktiga" - och därmed otillräckliga inom ramen för normativ femininitet. Därför är det kanske inte konstigt att kvinnor upplever en rädsla av att "sticka ut" och då styrs av och väljer att framställa sig själva på det sätt som är mest accepterat (Deliovsky, 2008).

Vidare vill vi även koppla denna rädsla till den manligt hegemoniska institution som sport de facto är och att de egenskaper som förknippas med sport, till exempel styrka och snabbhet, är manligt förknippade. De kvinnor som är duktiga sportutövare ifrågasätts och förnekas: "de måste vara män" eller "de är inte riktiga kvinnor" (Tolvhed, 2015). Menstruation är dock ett knepigt ämne, då det varken accepteras inom ramen för normativ femininitet eller maskulinitet. Tolvhed beskriver hur kvinnligt sportutövande *i sig* är utmanande mot det som anses normativt feminint, och då kan vi endast tänka oss hur utmanande det är att, i sportmedia, lyfta ett ämne som varken är accepterat inom sport (en manlig arena), eller vad som anses normativt feminint.

Ojämlighet

Ett annat tema som vi anser är genomgående är att problematiken kring menstabut ofta kopplas till frågor om jämställdhet och könsmaktsordningen. Liv Strömquist, serietecknaren som kommer till tals i en artikel av Simon Bank (text 9), lyfter hur tabubeläggning av till exempel menstruation har varit ett sätt att upprätthålla "hierarkier med föreställningar om renhet och orenhet." Bank för det här resonemanget vidare genom att ifrågasätta "Varför släpar just den här delen efter?". Genomgående i många av texterna reflekteras kring hur starkt insocialiserade vi är i kulturella normer. Bank skriver till exempel i "En historia av att bli reducerad till kropp" (text 12) hur män socialiseras till att uppfatta sig själva som överlägsna kvinnor. Detta går att koppla till det Connell (2009) beskriver när hon menar att en inte föds med en "naturlig" köns-/genusidentitet, utan att det är något som en utvecklar under sin livstid, bland annat genom de sociala normer som en som barn skolas in i (genom massmedier, vänner, föräldrar och skolan).

Genomgående bland de texter som är skrivna av män upplever vi att männen tillskriver sig själva en "makthavande position" eller "auktoritet". För att ge ett tydligt exempel på detta uttrycker krönikören Johan Esk hur männen bör "hjälpa till" med att lyfta mensfrågan, alltså bidra med en "vänlig" hand - *inte* ta delat ansvar. Ett annat exempel är Mats Börjesson som i "Det finns ett tabu" (text 8) uttalar sig som en expert som anser att "vi" ju har bra koll, trots att de kvinnliga elitidrottarna i samma artikel (och andra) menar att det finns problem med att idrotten som organisation inte är anpassad efter kvinnor och menstruation. Dock förnekar Börjesson den problematik som lyfts av kvinnor - och påverkar kvinnor. Detta går att koppla till att idrottens värld är mer anpassad efter män och deras behov (Tolvhed, 2015).

Connie Nilsson bidrar också till detta genom att i sin krönika skriva att Schelin har en "möjlig poäng". Här menar han alltså att en person som har erfarenhet av (1) elitidrottsvärlden och (2) menstruation trots detta inte nödvändigtvis vet vad hon pratar om när hon uppmärksammar hur menstruation behandlas i idrottsvärlden. Vi ska såklart inte gå så långt som att säga att dessa krönikörer och artikelförfattare säger att Schelin är korkad - men texterna fråntar henne ändå på sätt och vis den auktoritet som man skulle kunna anse att hon bör ha i frågan. Att de som tillåts komma till tals för att kommentera uttalandet är *män*, blir ett uttryck av kvinnan som underordnad mannen, något som Connells första maktdimension menar är ett uttryck av patriarkatet (Connell, 2009). Vidare kan det även ses som ett uttryck för hur idrotten är "männens värld" då det trots att det är ett kvinnligt problem som diskuteras, "behövs" en manlig expert (Tolvhed, 2015). Det överensstämmer även med hur Gunilla Jarlbro beskriver att det ofta är män som tillåts definiera hur samhällsfrågor ska gestaltas i nyhetsmedia (Jarlbro, 2006).

Vidare finner vi exempel på att vissa av textförfattarna vill frånskriva männen ansvaret i frågan, trots att de inte explicit "anklagats". Nedanstående citat är Esks svar på Schelins önskemål om att det ska finnas tamponger i sjukvårdsväskan:

"Allt kan väl inte vara männens fel."

- Esk (text 3)

Om man bortser från att Schelin i sitt önskemål inte tillskriver männen skulden för bristen på tamponger i sjukvårdsväskan, blir Esks svar ändå problematiskt. Exklusion av kvinnor i sportens värld är något som funnits länge och som kvinnor har fått kämpa hårt för att överkomma. De flesta sportorganisationer ställer sig nu för tiden mot diskriminering av kvinnor och det har blivit allt mer jämställt (Brookes, 2002). Detta betyder dock inte att alla problem är lösta, utan idrott är fortfarande "männens värld", där mannens kropp anses vara norm och kvinnans avvikande (Tolvhed, 2015). I "En historia av att bli reducerad till kropp" (text 12) tillägger Tolvhed:

"- Ja, det finns också en rädsla från kvinnor själva att prata om det speciella med kvinnors kroppslighet, präglad av det historiska bagaget. Det tar emot att tala om sin avvikande kropp, för man har en bild av en normal kropp, som inte har mens."

- Tolvhed i Bank (text 12)

Något vi även anser beskriver ojämlika könsstrukturer är hur kvinnor beskrivs och framställs i texterna. Brookes (2002) beskriver hur kvinnor ofta *infantiliserar*; att kvinnliga idrottare kallas "flickor" (och "barnsliga", "töntiga"). Detta ser vi tendenser till i minst en text, då Simon Bank beskriver Fu Yuanhui (text 7) i termer som lätt tolkas som nedvärderande. Yuanhuis "kvinnlighet" reduceras till något barnsligt och töntigt, vilket krockar med det faktum att texten handlar om de uttalanden hon gjort om *mens*, som är något som snarare förknippas med vuxna kvinnor än med barn. Hur Yuanhui framställs av Bank kopplar vi till hur kvinnor i sport ofta *trivialiserar* på så sätt att deras prestation och resultat hamnar i skymundan, och fokuset ligger på andra aspekter, till exempel utseende eller beteende. I förlängningen blir resultatet att kvinnlig sport inte är lika viktig som manlig sport (Brookes, 2002).

En krönika vi lägger lite extra märke till är "Mera mens åt folket" av Sofie Ernerudh (text 4). Ernerudh är positiv till Schelins uttalande och vill se mer av den diskussionen i framtiden. Dock inleder hon med kritik mot Schelins sportsliga prestation: "(...) på Schelins naturliga arena fotbollsplanen är hon numera en svår figur som mest ser vilsen ut.". Hon "kommer på sig själv" och menar att det ju inte var *det* hennes krönika skulle handla om, utan det positiva med Schelins

uttalande. Hur Ernerudh uttalar sig om Schelin blir problematiskt då uttalanden *av* kvinnor *om* kvinnor bidrar till en uppfattning att det gör innehållet av dessa uttalanden “okej” att reproducera (Brookes, 2002). Ernerudh ville i sin krönika lyfta ett viktigt tabubelagt ämne som (främst) berör kvinnor, men lyckas trivialisera en kvinnas sportsliga prestation på kuppen.

5. Diskussion

Syftet med den här studien var alltså att undersöka hur mediediskursen kring menstruation såg ut under 2016. Vi kommer i det här kapitlet att diskutera resultatet av vår studie.

5.1 Hur mycket skrivs om menstruation, i anslutning till sport?

Med resultatet av vår kvantitativa analys (4.1) kan vi diskutera vår första frågeställning. Genomgående i texterna har skribenterna/krönikörerna omnämnt Yuanhui, vilket tyder på att debatten de facto fick ett uppsving i och med OS. Denna "spridning" av texterna under året påvisar även hur sällan det talas om menstruation annars, innan debatten fick ett uppsving. Något som även varit genomgående har varit Lotta Schelin och hänvisningar till hennes TT-intervju om hur tabubelagt menstruation är i sportsammanhang. Vi hade innan denna studie inga ingående kunskaper om Sportbladets granskning eller Schelins TT-intervju. Däremot hade vi märkt och hört talas om både granskningen och att mens diskuterades mer i media (i och med exempelvis Clara Henrys bok).

Vi har även funderat på anledningen till att debatten inte fick ett uppsving när Klara Svensson skrev en krönika om mens i maj 2016. Vi tänker att det kan bero på att det var ett enskilt uttalande som inte grundade sig i någon specifik händelse. Kanske var det ren tur att Yuanhui uttalade sig i OS (och fick uppbackning från många elitidrottare som utfrågades kring hennes uttalande) under samma tidsperiod som Schelin, i samband med PR-kampanjen från Libresse, gick ut i media och Sportbladet presenterade sin granskning.

Vidare har vi även observerat att texter om menstruation inte har lika hög frekvens efter september, med endast enstaka texter publicerade i oktober, och inga publicerade de första två veckorna i november. Detta förstärker än en gång att texter om detta tabubelagda ämne inte är vanligt förekommande i vanliga fall, utan endast när det kan anknytas till verkliga händelser och/eller "chockerande" uttalanden. Dessutom vill vi understryka hur kvinnor som uttalat sig om menstruation beskrivits som modiga, och beskriver därmed hur det krävs något "extra" för att ämnet ska tas upp.

5.2 I vilka sammanhang skrivs det om menstruation?

Tabu identifierades, i den kvantitativa analysen, som den primära tematiska kontext i vilken menstruation förekom. Vi resonerar kring att anledningen till detta är att tabu behöver brytas för att andra aspekter kring menstruation, som till exempel att kvinnors prestation påverkas av menstruation, ens ska kunna uppmärksammas. Andra och tredje temat; vilka effekter menstruation kan ha på hälsa och träning samt huruvida svensk idrottsorganisation tar hänsyn till, och har kunskap om,

menstruation finns sekundärt med i de flesta texter, och kanske är vad elitidrottarna egentligen vill uppmärksamma.

Att bryta tabut är nödvändigt, för att annan problematik i relation till menstruation ska kunna diskuteras öppet i framtiden. Att kunna diskutera hur menstruation påverkar kvinnors idrottsprestation kräver att vi först bryter tabut och befäster att menstruation existerar och är en naturlig (alltså inte äcklig eller oren) del av många kvinnors liv.

5.3 På vilket sätt skildras menstruation i texterna?

Genom att analysera innehållet i texterna finner vi exempel på hur bland annat textförfattarnas resonemang och ordval bidrar till att belysa ojämlika könsstrukturer i samhället, till exempel tendenser av manlig auktoritet och överordning. En vanligt förekommande åsikt i texterna verkar vara att menstabus är ett "kvinnligt" problem och hur det därför är upp till kvinnor att lösa det. Då det ju är främst kvinnor som har erfarenheter av problemet, och historiskt sett är dem som främst drabbas av könsojämlikheter, och därmed finns det en poäng i argumentationen att kvinnor måste höja sina röster i frågan. Dock blir detta problematiskt då vi ju lever i ett patriarkalt samhälle, där kvinnor inte alltid direkt beröms för sina ställningstaganden - till skillnad från män som nästintill hyllas som hjältar om de uttalar sig om ojämlikheter som drabbar kvinnor. När kvinnor gör det kan det nästan avfärdas som "extremfeminism", och/eller överdrivet beteende (Lesnik-Oberstein, 2006). Därför vill vi trots allt påstå att det för att kunna bryta tabut krävs en gemensam kraftanstängning.

Det är främst kvinnor som kommer till tals i texterna och tar ställning i frågan, men de män som framträder i vissa av texterna har inga problem med att ifrågasätta, och till och med förneka, det de kvinnliga aktörerna redogör för. Dock frågar vi oss om det är troligt att kvinnor skulle förneka mäns upplevelse i en fråga som främst berör dem, om situationen hade varit omvänd.

Som ovan nämnt gick det att uttyda manlig auktoritet i vissa av texterna och att en man ges "expertrollen" ser vi som ett utslag av att det är män som i större majoritet besitter ledarroller i svensk sportorganisation - vilket ytterligare beskriver hur sport fortfarande är en djupt rotad, manlig institution (Tolvhed, 2015). Det finns en intressant diskussion i vad det är som gör att männen tror att de har befogenheten att uttrycka sig så subjektivt om något de inte har personlig erfarenhet kring. De allra flesta män har *inte* erfarenhet av att menstruera, och har därför inte upplevt hur deras idrottsprestation påverkats av menstruation.

Att det i texterna går att utläsa hur det finns en rädsla kring ämnet går även det att koppla till hur det är en jämställdhetsfråga i en manligt dominerad idrottsvärld. Vi ser många uttryck i texterna av att kvinnor tycker att det är jobbigt att hålla sin menstruation hemlig. Det görs dock inga kopplingar till att den psykiska påfrestningen är problematisk i sig. I texterna beskrivs kvinnor som modiga när de

gör talar om mens, som om det egentligen är något att vara rädd för. Rädslan i sig är ett stort problem och beskriver ytterligare hur viktigt det är att bryta menstabu.

På temat ojämlikhet finner vi även att vissa av författarna är skeptiska till att kalla mensfrågan ett jämställdhetsproblem. I texterna ges dock inga direkta argument förutom att säga att ojämlikheten går åt båda hållen, inte i fråga om mens i sig, utan i allmänhet. Krönikörerna Johan Esk och Connie Nilsson tar båda upp cancer som ett exempel på hur ojämlikhet är något som även drabbar män. De menar att bröstcancer, som är något som främst förknippas med kvinnor, ges mycket mer uppmärksamhet än exempelvis prostatacancer, som är en sjukdom som endast drabbar män.

Det framgår ju inte direkt explicit att män vill ha kvar rådande ojämlikheter, men deras försvarsställning antyder ändå att de inte lägger större vikt vid det som ett samhällsproblem, utan ser det mer som en enstaka problematik (för kvinnor). Troligen är detta omedvetet, men det är samtidigt vedertaget att den dominerande gruppen tjänar på att vidhålla status quo. Susan Bordo skriver:

“Men are not the enemy, but they often may have a higher stake in maintaining institutions within which they have historically occupied positions of dominance over women. That is why they have often felt like "the enemy" to women struggling to change those institutions.” (Bordo, 2003:29)

Den diskurs som finns kring menstruation i sportsammanhang är som tidigare nämnt starkt kopplad till tabu. Denna är både konstituerad och konstituerande i det avseende att den finns fastställd i det tabu som finns, den är också del i förstärkandet av och återskapandet av tabu. Att det är så djupt rotat i den samhälleliga institutionen, och mer specifikt sportvärlden, gör att det krävs ansträngningar för att bryta det. Som Bank beskriver i sin krönika krävs det en “frigörelse” eller “strid” för att diskursen kring menstruation ska förändras och tabu ska brytas. Detta går även att koppla till att kvinnor känner sig mindervärdiga, exempelvis i form av att menstruation, som är en så personlig upplevelse, beskrivs som äckligt, orent och skambelagt - något rådande strukturer kräver för att upprätthållas. Att menstruation associeras med begrepp som “äckligt” och “orent” förklarar kanske varför vi inte funnit uttryck för *sexualisering* i de analyserade texterna - menstruation passar inte in i det normativa femininitetsidealet. Brookes (2009) beskriver hur sexualisering annars är vanligt förekommande i rapporteringen av kvinnliga elitidrottare. Kiran Gandhi förklarade, efter att hon sprang London Marathon med mens och utan mensskydd, på sin blogg:

“Women from a young age are told that their main value to society is that they must look beautiful, consumable, f*ckable. A period doesn't fit into this category, so it is made taboo.” (Kiran Gandhi, 2015).

Slutligen vill vi påstå att hur människor värderar varandra utefter diverse attribut är djupt rotat i hur en anpassar sig efter den rådande strukturen, och även om det finns en viss medvetenhet kring detta, är det tydligt att det fortfarande reproduceras.

5.4 Reflektioner kring arbetet

Till sist anser vi att vi har besvarat våra frågeställningar och uppfyllt vårt syfte på ett tillfredsställande sätt. Vi anser även att vi förhållit oss väl till aspekter som skulle kunnat påverka både studiens tillförlitlighet och giltighet. Ifall vi, med facit i hand, skulle göra om vår undersökning skulle vi inte nödvändigtvis göra andra val när det kommer till metod och material, dock är vi av den åsikten att vissa teorier hade kunnat vara ett bra komplement till vår studie. För att ge ett exempel tror vi att feministiska teorier om patriarkatet samt om maskulinitet hade kunnat föra vår studie framåt, medan teorierna om klasstillhörighet inte varit lika användbara.

Det går att argumentera för att det hade varit positivt att använda sig av retorisk analys då en stor del av de analyserade texterna visade sig vara krönikor. I och med detta hade det varit positivt att se till argument och hur olika aktörer försöker påverka människors uppfattningar kring ett visst ämne. Dock anser vi att den metod vi valt är den som allra bäst tjänat vårt syfte då vi dels gjort en uppdelning i kvantitativ och kvalitativ samt valt en analysmetod (tvåstegsanalys) som lämpar sig för *samliga* texter, inte bättre för vissa och sämre för andra. Den kvalitativa delen av analysen gjordes som en kritisk diskursanalys och det är värt att anmärka att en CDA aldrig är helt politiskt neutral, då själva syftet med den är att kritiskt granska bland annat maktförhållanden och ojämlikheter.

Då vår studie är gjort så pass nära inpå den "mensdebatt" vi analyserat, är det ännu inte möjligt att avgöra huruvida debatten kommer att ha någon långsiktig effekt på hur mycket eller på vilket sätt det skrivs om menstruation i media i "vanliga fall". I och med att det inte publicerades lika många texter i oktober, och inga i november, lutar det dock åt att uppsvinget av mensdebatten under 2016 inte kommer påverka mediediskursen kring menstruation framöver. Trots detta kan det vara intressant att om några år göra en större studie som tittar på samma frågor men mer övergripande för att se hur utvecklingen sett ut.

6. Referenser

- Aftonbladet. (2016). *Unik granskning: 301 landslagsidrottare om mensproblem och inverkan på deras idrottskarriär*. Hämtad 2016-12-21, från <http://mensenda.story.aftonbladet.se/>
- Ambjörnsson, Fanny (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Univ., 2004
- Berglez, Peter i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bordo, Susan (2003[1993]). *Unbearable weight: feminism, Western culture, and the body*. 10th anniversary ed. Berkeley, Calif.: University of California Press
- Brookes, Rod (2002). *Representing sport*. London: Arnold
- Bruce, Toni, Hovden, Jorid, & Markula, Pirkko (2010) *Sportswomen at the Olympics: A global content analysis of newspaper coverage*. Rotterdam: Sense Publishers
- Chrisler, Joan C. (2013). *Teaching Taboo Topics: Menstruation, Menopause, and the Psychology of Women*. London: SAGE Publications
- Connell, Raewyn (2009). *Om genus*. 2., utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Creedon, Pamela J. (1994). *Women, Media and Sport* [Elektronisk resurs]. SAGE Publications, Inc
- Croft, Annabel (2015, 21 januari). Menstruation is one of our final taboos, but Heather Watson has just made it a lot less awkward. *The Independent*. Hämtad 2016-12-21, från <http://www.independent.co.uk/voices/comment/menstruation-is-one-of-our-final-taboos-but-heather-watson-has-just-made-it-a-lot-less-awkward-9993480.html>
- Deliovsy, Kathy (2008). *Normative white femininity: race, gender and the politics of beauty*. *Atlantis*. 2008(33):1, s. 48-58
- Gandhi, Kiran (2015, 26 april). Sisterhood, blood and boobs at the London Marathon 2015 [Blogginlägg]. Hämtad 2016-12-21, från <https://kirangandhi.com/2015/04/26/sisterhood-blood-and-boobs-at-the-london-marathon-2015/>

- Held, Shawna Sue (2013). *Menstrual Madness: Female Athletes and Menstruation*. Master of Arts in Women's Studies San Diego State University.
- Jarlbro, Gunilla (2006). *Medier, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur
- Jones, Roxanne (2016, 17 augusti). Is this the most feminist Olympics ever? *CNN*. Hämtad 2016-11-01, från <http://edition.cnn.com/2016/08/16/opinions/swimmer-fu-period-women-at-olympics-jones/>
- Kissling, Elizabeth A. (1996). *Bleeding Out Loud: Communication about Menstruation*. London: SAGE Publications, Inc
- Kissling, Elizabeth A. (1999). When Being Female Isn't Feminine: Uta Pippig and the Menstrual Communication Taboo in Sports Journalism. *Sociology Of Sport Journal*, 16(2), 79-91.
- Kissling, Elizabeth A. (2012). *Pills, Periods and Postfeminism*. *Feminist Media Studies*, 13(3), 490-504. Published online: Routledge
- Krane, Vikki, Choi, Precilla Y. L., Baird, Shannon M., Aimar, Christine M. & Kauer, Kerrie J. (2004). Living the Paradox: Female Athletes Negotiate Femininity and Muscularity. *Sex Roles*, 50(5-6), 315-328.
- Lesnik-Oberstein, Karín (red.) (2006). *The last taboo: women and body hair*. Manchester: Manchester University Press
- MacDonald, Shauna M. (2007). *Leakey Performances: The Transformative Potential of the Menstrual Leak*, *Women's Studies in Communication*, 30(3), 340-357.
- Moreno-Black, Geraldine & Vallianatos, Helen (2005). Young Women's Experiences of Menstruation and Athletics. 33(1-2) *Women's Studies Quarterly*
- Skeggs, Beverley (1997). *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos
- Smelik, Anneke (2015). *A close shave: the taboo on female body hair*. *Critical Studies in Fashion & Beauty*. 6(2). Intellect Ltd Article.
- Strömbäck, Jesper (2009). *Makt, Medier och Samhälle*. Stockholm: SNS Förlag
- Tolvhed, Helena (2015). *På damsidan: femininitet, motstånd och makt i svensk idrott 1920-1990*. Göteborg: Makadam

Whitson, David. (1990). Sport in the social construction of masculinity. In Michael A. Messner & Donald F. Sabo (Ed.). (1990). *Sport, men, and the gender order: critical feminist perspectives*. Champaign, Ill.: Human Kinetics Books.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Wolf, Naomi (2002[1991]). *The beauty myth: how images of beauty are used against women*. New York: Perennial

7. Analysmaterial

Text 1

Svensson, K. (2016, 25 maj). Därför måste vi bryta menstabun inom idrotten. Metro Skåne.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=0570412016052567192e453774d48ed9c56020019846d4&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=0570412016052567192e453774d48ed9c56020019846d4&serviceId=2)

Text 2

Klintö, C. (2016, 9 sep). Schelin vill bryta mens-tabu. Metro Värmland.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05736420160909bbcf6ced30fee2f01981ad7e5d9c03f&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05736420160909bbcf6ced30fee2f01981ad7e5d9c03f&serviceId=2)

Text 3

Esk, J. (2016, 11 sep). Bäst när både män och Lotta pratar om mens. Dagens Nyheter.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050915201609115c66b836ac7d7824ad838c9749841c47&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050915201609115c66b836ac7d7824ad838c9749841c47&serviceId=2)

Text 4

Ernerudh, S. (2016, 13 sep). Mer mens åt folket. Värmlands Folkblad.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05703820160913f6d74fe1517ebf9008be2580bd30c0e4&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05703820160913f6d74fe1517ebf9008be2580bd30c0e4&serviceId=2)

Text 5

Thorén, P. (2016, 13 sep). 'Finns ett allmänt tabu' Lotta Schelin välkomnar Sportbladets granskning.

Aftonbladet. Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160913b4f39df3fab0b5b4f0fb716e32f6840c&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160913b4f39df3fab0b5b4f0fb716e32f6840c&serviceId=2)

Text 6

Thorén, P. (2016, 16 sep). Många som reagerade starkt. Aftonbladet.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160916f2e2bdeb6d04b14d829126136e013742&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160916f2e2bdeb6d04b14d829126136e013742&serviceId=2)

Text 7

Bank, S. (2016, 16 sep). Har stridit för det mesta - men ännu inte erövat sina egna kroppar.

Aftonbladet. Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=057349201609163669b845d842f5a151c93d22c41fd541&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=057349201609163669b845d842f5a151c93d22c41fd541&serviceId=2)

Text 8

Thorén, P. (2016, 17 sep). Det finns ett tabu. Aftonbladet.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917f9336b627d7cc8eda031ad0e38939109&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917f9336b627d7cc8eda031ad0e38939109&serviceId=2)

Text 9

Bank, S. (2016, 17 sep). Om 50 år kommer vi att säga gud, hur kunde det här pågå utan att någon reagerade. Aftonbladet. Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917a505abfe3156cbbf08cfe8baa3b7d407&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917a505abfe3156cbbf08cfe8baa3b7d407&serviceId=2)

Text 10

Thorén, P. (2016, 17 sep). Ungdomstränaren som vill stötta sina simmare under menstruationen.

Aftonbladet. Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917a56a28e59ea295250d9a5120a04147ea&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160917a56a28e59ea295250d9a5120a04147ea&serviceId=2)

Text 11

Olofsson, E. (2016, 18 sep). Nu bryts idrottens tabu kring menssen. Östersunds-Posten.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050816201609184207941&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050816201609184207941&serviceId=2)

Text 12

Bank, S. (2016, 18 sep). En historia av att bli reducerad till kropp. Aftonbladet.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160918ddde118f236223a2ed13224c3f7dd4f&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160918ddde118f236223a2ed13224c3f7dd4f&serviceId=2)

Text 13

Holm, S. (2016, 21 sep). Granskningen hyllas: 'Ett bra första steg...'. Aftonbladet.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160921dcde33bd2363c87a0f2d7a23fd390d96&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05734920160921dcde33bd2363c87a0f2d7a23fd390d96&serviceId=2)

Text 14

Nilsson, C. (2016, 29 sep). Schelin gläntade på dörren till menstruationstabun. Sydöstran.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05714820160929353b348eab79ba6a62e42ce22431cd18&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05714820160929353b348eab79ba6a62e42ce22431cd18&serviceId=2)

Text 15

Lindster, J. (2016, 12 okt). Vi är också fotbollsspelare. Jönköpings-Posten.

Hämtad 2016-11-14 från <http://web.retriever->

[info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05747520161012fd1eb27c65b9257d9630cd528880e340&serviceId=2](http://web.retriever-info.com.ezproxy.ub.gu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05747520161012fd1eb27c65b9257d9630cd528880e340&serviceId=2)